

interkom

ČS FANDOM

informační
servis
fandomu
5-6/2016

Ceny Akademie SFFH za rok 2015

Kniha roku

David Brin: Existence (Triton)

Nejlepší SF

Jeff VanderMeer: Anihilace (Argo)

Nejlepší fantasy a horor

Ben Aaronovitch: Řeky Londýna (Argo)

Nejlepší povídka

Petr Heteša: Psi oči (Stavy nestavy, bytosti nebytosti)

Cena za dlouholetou práci pro SF

Richard Podaný
Karel Zeman i. m.

Nejlepší původní čes. nebo slov. kniha

Pavel Renčín: Vězněná (Argo)

Nejlepší překlad

Petr Kotrle: Anihilace (Argo)

Nejlepší dílo (domáčího) výtvarníka

Kateřina Bažantová: Řeky Londýna (Argo)

Nejlepší internetové médium

XB-1 (www.casopisxb1.cz)

Nadějný nováček / počín roku / zvláštní cena

Linda Zeman Spaleny a Ludmila Zemanová za monografii Karel Zeman a jeho kouzelný svět

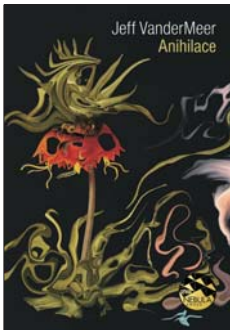
Nejlepší nakladatelství

Argo

Nejlepší povídková kniha

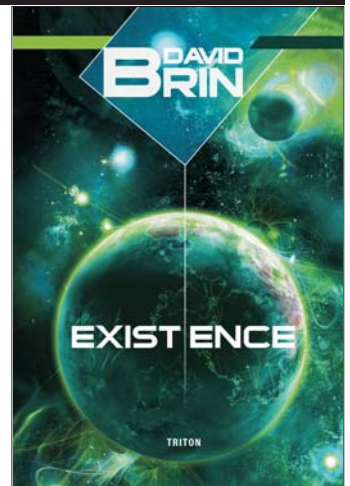
S. T. Joshi (ed.): Černá křídla Cthulhu 2 (Laser-books)

Ondřej Morava

OBSAH

Ceny Akademie SFFH za rok 2015	1	Soutěž národů - Akademie SFFH 2015	16
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	God Save the Führer	17
Hvězdný bulvár	3	Co je fantastika?!	19
Zápis z Porady ČS Fandomu	7	Civilizační šok2	20
Záhada Ikarie XB 1	7	Smějící se bestie	22
Ludvík Souček 90	8	Několik nesourodých myšlenek o trestní odpovědnosti	23
Smějící se bestie	10	Časem s vědou - květen	24
Už je (to) tady zas	10	Vizionář	25
My můžeme jenom naznačovat...	11	Vřeštění letitého popularizátora 51	25
Prach jsi a v prach obrátíš	12	Časem s vědou - červen	26
O koho kráčí a oč tu běží...	12	O hrdinech	27
O plameňácích	13	Třeštění letitého popularizátora 52	27
Nechat se tahat za fusekli	15	Eurocon - Barcelona	28
Kde si kvantová fyzika podává ruku s psychoanalýzou	16	Korejská mise do Ruska	28

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Trochu pozdě, ale přece referujeme o letošní Akademii, na straně 16 najdete i „Soutěž národů“ srovnání úspěšnosti nakladatelů, alespoň něco, co už měsíc nevíte odjinud :)

Dlouho jsem přemýšlel, zda si nepořídit knihu *Nadvláda*, až recenze Romana Lipčika mě přivedla k definitivnímu rozhodnutí, najdete ji na straně 17. Dalšími recenzemi nás potěšili Ivo Fencel, Vendula Brunhoferová, Jan Havliš, Jan Křeček a Inka Hanušová. Možná vás v názvu recenze Inky Jelínkové mate slovo kvantová. Mám dojem, že Einstein kvantovou teorii moc nemusel, alespoň ne v té radikální kodaňské interpretaci. Což ale neznamená, že se kvantová teorie s knihou míjí. Má nejen nespolehlivého vypravěče, ale autor Philip Sington chtěl jít ještě dál a pokusil se o nějakou literární obdobu Heisenbergova principu neurčitosti a znejistil nás i ohledně toho, kdo knihu vlastně napsal.

Článek O koho kráčí a oč tu běží od Ivana Hraničky byl také původně napsán pro Interkom 60.

Na šílenost doby zdá se nestačit staré dobré Odposlechnuto, tak jsem zavedl občasnou rubriku Smějící se bestie, co nám už zbývá než smích.

Martin Gilar nám ozřejmí některé nepříliš známé aspekty americké občanské války a jako v každém dvojčísle najdete dvojnásobný nášup vědy od Františka Houdka.

Zdeněk Rampas

Fantasy & horor miniatury

Nevím už, jak ke mně doputovala reklama na internetový obchůdek s miniaturami Marco Navas, kdyby vás také zaujal, tak více najdete na www.marconavas.com

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 5-6/2016 (305)

Adresa redakce

INTERKOM

Letecká 6, 161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka

Kristýna Benediktová

Redakční kruh

Richard Klíčnick a Michaela

Autoři tohoto čísla

Vendula Brunhoferová, Ivo Fencel, Martin Gilar, Inka Hanušová, Jan Havliš, Zuzana Hloušková, Petr Holan, František Houdek, Ivan Hranička, Jan Křeček, Roman Lipčík, Ondřej Morava, Ondřej Neff, Julie Nekola Nováková, Zdeněk Rampas, Josef Vašák

Fotografie

František Novotný, XB-1,
Richard Klíčnick

Sponzoři tohoto čísla

Daniela Kovářová
Jiří Doležal
Jiří Grunt

Vychází nepravidelně.
Uzávěrka tohoto čísla
byla dne 16. 6. 2016

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Pokud jste věřili, že stejná pravidla mají platit pro každého, tak před 60 lety jste byl pokládán za radikála, před 30 za liberála a dnes za rasistu a xenofoba.

Thomas Sowell (*1930, ekonom, černoch)

Rakušan je kompromis mezi Němcem a Čechem.

Peter Gauweiler

Už chápu, jak bude fungovat EET: Místo toho, aby mi instalér nevystavil účet, bude to muset nezadat do online pokladny. To asi půjde.

NYX

◆ ◆ ◆

● **29. dubna** pořádá Vilma Čarodějnický večírek, následkem pěkného počasí odolala grilování a opět přichystala tolik jídla, že jsme se zničili hned zpočátku, odkrvené mozky věru nechrlyly moudra. Někteří dokonce přišli zničení už z práce, jako například Marie Michlová, naštěstí Martin a Viktor dorazili později a pomohli překlenout intelektuální výpadek, dokud nezačal Honza Vaněk číst z úžasné příručky o domácím pěstování slepic, kterou navrhl na Skřípec.

Jolana s Honzou přivezli své dětské stereo, s dětmi dorazila i Blanka Čechová, má dvě naprosto skvělé dcery, představte si děti, které si s hračkami tiše hrají, místo aby je demolovaly a ve zbylém čase se dožadovaly pozornosti...

Jinak šlo spíše o menší posezení „jen“ 18 hostů (domácí započítáni).

● **30. dubna:** Poslední dubnový víkend zradil Franta Novotný spisovatelské řemeslo a vydal se do Kopřivnice holďovat své modelářské vášni na výstavě a soutěži Beskyd Model Kit Show 2016. I přes konkurenci nejen domácí, ale i ze Slovenska, Polska, Maďarska a Rakouska se mu podařilo urvat jedno 2. a jedno 1. místo, nikoli však za diorámu s tankem a slonem, která vyšla naprázdno.

● **5. května** nás vytočili u Kruhu, měl jsem tam schůzku s Ondřejem Moravou, Frantou Novotným a Honzou Kovanicem, ale pod nějakou záminkou nám obsadili salónek.

● **9. května** jsme udělali RUR místo v Čáslavské u nás v Letecké, ale Jana Libichová měla noční, Eva policajtko asi také a Tiri nějaké rodinné problémy, Honzové Bidlo, Vaněk a Macháček nedorazili ani nevím proč, tak jsme nakonec pobyli jen v pěti, s Filipem, Bí a Hanou. Snědli jsme jídlo pro dvojnásobek lidí a pak si zahráli „Krycí jména“.

● **10. května** oslavujeme v Potrefené huse s Milanem Fibigerem jeho padesátiny. Jen ve třech s Davidem Pohrybným. Milan vypráví o velké víkendové výpravě krajem Oty Pavla, došlo i na rodokmeny, MyHeritage je nějak aktivní...

● **11. května** den před začátkem veletrhu se od Jany Jůzlové dovídám, že se Dmitry Glukhovskyy v sobotu vrací do Ruska a žádné ceny Akademie tím pádem nepředá. Alespoň že SFingy a diplomy jsou už v Praze.

● **12. května** se chystám na první návštěvu veletrhu, když volá Franta Novotný, že se někde ztratily lístky, které mu jako přednášejícímu měl zařadit Vlado Ríša. Vše vlastně začalo už ve čtvrtek, kdy nás vypeklí u Kruhu, následkem čehož Franta odešel dříve, než mohl dostat lístek na Akademii od Ondřeje Moravy.

Naštěstí než jsem dorazil, lístek pro Frantu už opatřili lidé Zdeňka Pobudy (když jej předtím následkem špatné komunikace někam založili).

První, koho jsem na Veletrhu potkal, byla Kristin Olsonová s Benjaminem, pak se k nám přidala děvčata z agentury Tereza a Markéta a nakonec i Petr (Jedlička). Chvilku, než začal být Benjamin netrpělivý, jsme dali řeč, nedávno se setkal s Pavlem Houserem, začínali společně v Computer Worldu.

Pak jsem si popovídal s posádkou stánku XB-1, díky výzdobě Martina Zhoufa to byl určitě nejhezčí stánek Světa knihy.

Saša Rusevskyy líčil radosti s uskladňováním a instalací stánku, Vlado Ríša mluvil o tom, jak interviewoval D. Glukhovskyyho. Pak dorazila Daniela Kovářová, která zde měla pořad o svých knihách vydaných v MF, o jejím ministrování a vstupu do fandomu, víceméně

chronologicky, takže vlastně obráceně, moderoval jej Vlado Ríša a celkem dobře, odhlédneme-li od toho, že tvrdil, že v Babičce skáče Barunka přes plot pro pírkou ☺

● **13 května** jsem na veletrhu o hodinu dříve než včera, stihnu pokecat s Martinem Zhoufem, pak se Štěpánem Kopřivou a Petrem Litošem o komiksu, o filmech podle komiksů, jak vůbec nezvyšují prodejnost svých předobrazů (to mi připomenulo, že většina filmových trháků dneška jsou také SF, a knihy se proto o moc víc neprodávají) a kupodivu i o Vadimu Šefnerovi.

Boris Hokr mi na stánku Pevnosti prozradil, co vše by Akademie měla dělat, nějak pozapomněl, že když pod nátlakem internetové lůzy Akademie omezila své ambice na dnešní minimum, tak šéfoval FantasyPlanet, odkud většina toho hnoje kypěla. Ani jsem mu to nepřipomínal, koneckonců, nejsou osmdesátá léta, už tu nejsme pro SF, ale SF je tu pro nás.

Před udílením Skřipce popovídám s Liborem Dvořákem a pak si s chutí poslechnu něco o amatérském chovu slepic.

Když potkám paní Kalinovou s vnoučetem, tak ji přemlouvám, aby nám zítra předala některou cenu. Pokusí se, je to poslední rok, co Světu knihy šéfuje.

Celý den čekám, kdy se objeví Ondřej Morava se SFingami, jak jsme se včera domlouvali. Neobjevil se a doma v mailu žádná vysvětlení, no možná to zítra bude ještě zajímavé.

Program zakončila Vilmina přednáška/beseda na téma, kdy dopíše Mycelium (do Vánoc něco vyjde, ale ve hře je, že poslední díl bude ve dvou knihách).

● **14. května** s Michaelou vyrazíme tak, abychom byli na Výstavišti už před jedenáctou, já nesu knihy od sponzorů a bichli z Tritonu pro Frantu Moravce. Naštěstí už jsem hodně věcí donesl v minulých dnech a na stánku XB-1 máme možnost si věci

schovat, takže jediné, co chybí, jsou sošky, které měl už včera dopravit Ondřej, a Ondřej sám. Trochu mi to dělá hlavu, ale alespoň už je navázáno mobilní spojení.

U stánku XB-1 mě vyhledal Karel Cvrček, já na tu domluvenou schůzku stačil zapomenout, naštěstí si ale nohy pamatovaly, že jsme se tak na tom místě a času domluvili, a donesly mě tam.

Potloukám se okolo stánku XB-1 a potkávám Ondřeje Müllera, Honzu Kovanice, Janu Rečkovou, Mili Habalu s dorostem

a Richarda Knota, který kdysi vydal Adamovičův slovník a dnes zkouší horory začínajících autorek...

A pak to opět okolo druhé začalo, dorazila Adélka se svým roštím, pak Lenka Benedíková (zástupce sponzora Con4PAS) s maminkou, Dáreček a Filip se stadičně nabídli ku pomoci s přípravou pódia, Ondřej Morava nakonec během dopoledne dovlékli SFingy a mohli jsme začít.

Dali jsme cenu Ludmile Zemanové za knihu *Karel Zeman a*

Monika z Tritona přebírá od Richarda Podaného cenu za Knihu roku

jeho kouzelný svět, naštěstí byla v Praze supervizorovat digitalizaci Barona Prášila, a další sošku si odvezla při příležitosti uvedení jejího otce do Síně slávy Akademie.

Vilma, protože loni nevydala žádné Mycelium, ceny jen předávala, aby nevyšla ze cvičku při vystupování na pódiu.

Vůbec jsme vařili z domácích surovin, dále předával Richard Podaný, Viktor Janiš a Franta Novotný. Výsledky jste našli na straně 1.

Po Akademii jsme si zašli odpočinout do roztomilé hospůdky U Pivodů, hned za Výstavištěm, kde jsme probrali Akademické předávání a posílení tamní levnou leč výživnou krmí se odplazili domů.

Michaela utrácela v antikvariátu Knižní míle (jeden velký stánek na Světě knihy, po zbytek roku tuším jako Antikvariát Fryč) za nějaké vydání Broučků, které ještě neměla, já se držel zpátky, tolik knih najednou už u mě začíná vyvolávat alergickou reakci.

● **19. května** jsem na chvíli zašel s Frantou N. a Jiřinou V. ke Kruhu, ale okolo půl jsem se musel vydat do malé kavárny/čajovny U Božího mlýna na 33. večer Slova mají Křídla.

Mladý pražský básník Robin Král tam četl básně pro děti ze své knihy *Vynálezárium*, ověnčené cenou Magnesia Litera, a z připravované knížky limeriků *Byl jeden pán*. Dověděli jsme se o něm, že je vnuk Ivo Štuky (Šest dnů na Luně 1) a Ilony Borské.

Spisovatelka, byvší diplomatka a nakladatelka Markéta Hejkalová přečetla ukázky ze své novely *Jednoho dne*, otištěné v knize *Divné dny – Láska v pěti novelách*, a z románu *Rudé paprsky severního slunce*. Ten hodně pojednává o Koreji, tak jsem se jí zeptal na Jardu Olíšu jr. Samozřejmě, že ji do Koreje, ale jižní, pozval. Přišla řeč na její překlady z finštiny a na tento pozoruhodný jazyk (se 14 pády, ale bez rodů, proti čemu tam feministky bojují?). Své překladatelství ostatně nevědomky demonstrovala svým oblečením, měla bílou sukni s potiskem siluet italských chrtků. (Běžně jde móda mimo mě, rozeznávám jen dva módy, žena je oblečená nebo svlečená, ale ti chrtíci mě upoutali.)

Originální výtvarník Jiří Slíva představil svou nejnovější knihu vtipných veršů

Oslavenci Gilhad a Jiřina

Rádio hlásí a pak přečetl nové verše z chystaného druhého dílu, ale také celý večer provázel vlastními písničkami za doprovodu své kytary.

● **21. května** slaví Jiřina Vorlová a Gilhad narozeniny, vedle stolu drakobijců a hráčů Shadowrunu vytvořili Franta Novotný, Karel Doležal s manželkou a malým Vincentem, Richard Šusta, Pavlíkovi, Zdeněk Pobuda a Vilma, spolu se mnou a Michaelou, SF koutek. Mihla se i Kristýna Obrdlíková, donesla mi historickou formu Mloka, ale zmizela dřív, než jsem jí stačil poděkovat.

Vychutnali jsme dorty, ovocné i čokoládové, skvělý boršč, guláš s minibramboráčky, řízečky a zeleninový salát a navrch lososový tatarák... I pivo bylo dobré, cola trochu zvláštní, asi na místě vyráběná...

Jediná smutná věc: Stáňa Lálová nám řekla o smrti Petra Brodského.

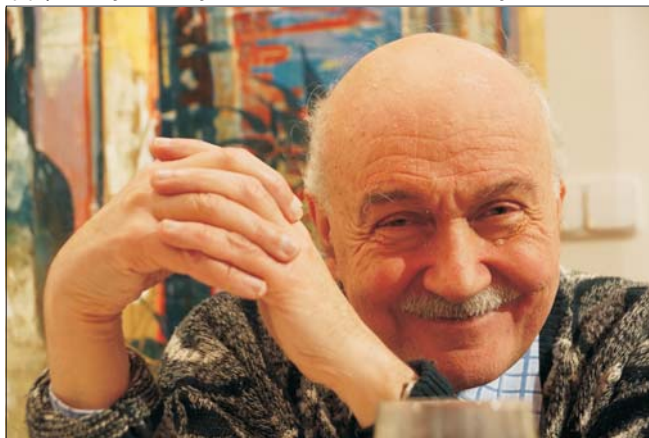
● **23. května** RUR u nás, po čase se ukázala Jana Libichová, dříve Šturmová, a Eva policajtká. Nakonec Filip s Hankou, Bě nestíhala. Naštěstí nikdo moc nezmokl, jako tradičně jsme zahráli Krycí jména.

● **24. května** smutný minicon, pohřeb už čtvrtého člena Klubu Julese Vernea, tentokrát Petra Brodského. Sešli jsme se v malé obřadní síni ve Strašnicích, směs scifistů a akademiků, Egon s paní, Stáňa Lálová, Majk Marčíšovský, Lenka „Jelena“ Příplatová, Jarka Pavlíková, Robert Rameš. Jan Hozák přednesl pěknou a informativní řeč, více o Petrovi v příštím IK.

● **25. května** schůzka Klubu Julese Vernea začala až v osm večer, přednášející Lucka Lukačovičová dříve nemohla, my se ale sešli již na půl sedmou. Egon komentoval úterní pohřeb Petra Brodského slovy, že se obával, že mu v krematoriu řeknou,

aby tam rovnou zůstal, že to tak bude pro všechny jednodušší. Jakub Hoza mluvil o svém novém románu, pak ještě dorazil Vlasta Toman a Filip Gotfrid s děvčaty. Než začala Lucčina přednáška „Verneův pohled na Indii ze hřbetu parního slona a současný pohled na Indii“, probírali Vlastovy nové knihy a Filip z něj vyrazil příslib napsat své „Jak jsem k SF přišel“.

● **26. května** ve čtvrtek

Petr Brodský (9. 7. 1939 – 16. 5. 2016)

Přijměte, prosím, naše srdečné pozvání na exkluzivní dárcovskou předpremiéru digitalně restaurovaného filmu Karla Zemana

Baron Prášil,
která se uskuteční 26. 5. 2016
od 19:00 ve velkém sále
kina Lucerna.

Na setkání s Vámi se těší,

Jakub Fabel
Marcel Kral
a Ondřej Beránek
zakladatelé Muzea Karla Zemana

Svou účast, prosím, potvrďte Denise Leškové na denisa.leskova@muzeumkarlazezana.cz
do 12. 5. 2016. Tato pozvánka platí pro dvě osoby a je zároveň vstupenkou na malé
pohoštění, které bude následovat bezprostředně po projekci filmu v prostorách
kavárny Lucerna.

jsme byli na předpremiéře digitalizovaného Barona Prášila v kině Lucerně, pozvala nás Ludmila Zemanová, z Kanady přiletěla i její dcera Linda.

● **27. května** jsme vyrazili do Galerie Lucerna na výstavu Miloše Slováka – Bařova reklamního grafika – které si tam Miša všimla včera. Mě to tak nebralo, navíc to byla docela malá výstava, v Roztockém zámku byla povedenější, ale zaujala mě tam možná stálejší výzdoba chodby za barem: koláže „výukových listů“, které vytvořila pro své syny Venouška a Ivánka Božena Havlová.

Hned jsem si říkal, že by to byla zajímavá inspirace pro nějakého nakladatele, když jsem si v popisce výstavy přečetl, že vznikla ve spolupráci s nakladatelstvím KANT. :-)

● **1. června** navštívím Miriam Löwensteinovou, čekejte zase něco o korejských knihách, a Honzu Hýska, chystá Obrátilovu Kytici sprostónárodních říkadel.

● **2. června** se u Kruhu po delší době má stavět Jolana, nakonec jí to nevyšlo, ale i tak se o objevili Franta Novotný, Vlado Říša a Vláďa Kejval. Já vypadnul dřív, ještě jsem chtěl navštívit Pavla Housera, který se stará o hafana Stáni Kučové. Elsa už je na psa dost stará, špatně chodí a tak se stalo, že jsem byl asi jedním z posledních, kdo ji viděl živou. Pavel asi za dva dny po mé návštěvě přišel o inspiraci svých vlčích povídek.

● **6. června** se v RUR dovidám, že jsem neprošvihnul Crwecon, jak jsem se domníval, ale že je až za týden.

● **8. června** Kosmas vydal účet ze svých prodejů, tak píšu autorům vesměs nepříliš rasdostné reporty.

● **9. června** se v pozoruhodném domě U Zlaté lodě konal křest knihy *Malostranský ďábel*. Dorazili Vilma, Jolana, Vanda, já a Michaela, Šárka Nováková, Boris Hokr, Ondřej Müller, Martina Mašínová a samozřejmě Honza Poláček s chotí a Tomem Kroppčkem.

Honza a Ondřej měli zajímavé řeči o knize a Smíchovském, které třeba ještě získám, já před politikou knihy voskem černé svíce řekl asi toto:

Měl jsem tu čest a také čtenářskou radost, že jsem si mohl přečíst *Malostranského ďábla* už v rukopisu. Nadchl mě, a nepochybuji, že po redakční práci Albatrosu bude ještě o trochu lepší. S radostí si jej přečtu znovu.

Tu knihu lze totiž číst mnoha způsoby, pokud vás zajímá svědectví o životě a době Jiřího Arvéda Smíchovského, může-

Jan Poláček

Malostranský ďábel

Dovolujeme si Vás pozvat na křest knihy Jana Poláčka *Malostranský ďábel*, který probíhá v historickém domě U Zlaté lodě, v místech, kde dr. Jiří Arvéd Smíchovský vyvolával demony.

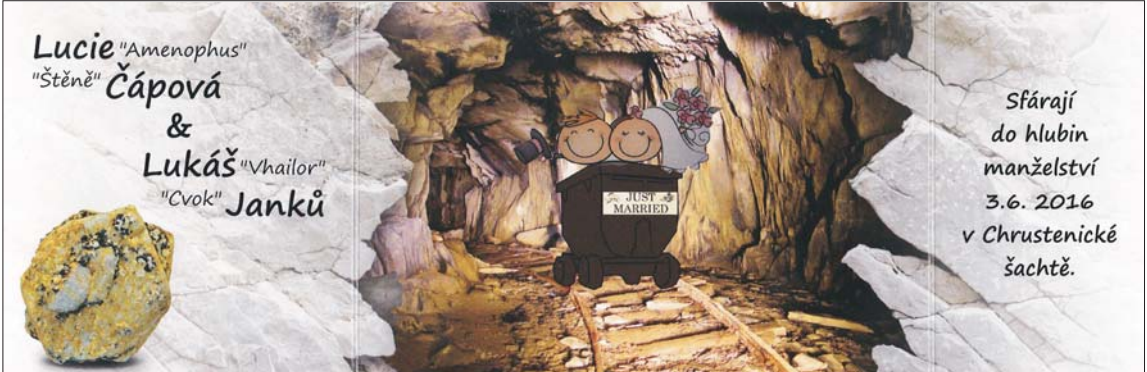
Na rohu ulic Letenská a U Lutického semináře č. p. 118 (stanice metra Malostranská) v Le Bistrot Kampa ve čtvrtek 9. 6. 2016 od 18.00 hodin.

www.nakladatelstviplus.cz
www.dumzlatelode.cz

plus

te ji brát jako mistrovskou historickou beletrii, zpracovávající, podobně jako třeba autorovo předchozí dílo *Příběh spalovače mrtvol*, velké množství historických pramenů, pozornější nebo jinak naladěný čtenář ale může zjistit, že čte horor, možná dokonce nadpřirozený; v tomto se *Ďábel* zase trochu podobá *Spěšnému vlaku Ch.24.12*. Ještě další čtenář si podobně jako nad Littlovými *Laskavými bohyněmi* může klást otázku, jak by se na místě a v čase Jiřího Smíchovského zachoval on sám... I v tom je přínos a síla Poláčkovy knihy, hodné se z ní dovít, ale také klade spoustu otázek, které se dotýkají i čtenáře samého. Užijte si ji.

Zdeněk Rampas

Lucie "Amenophus"
"Štěně" Čápková
&
Lukáš "Vhailor"
"Cvok" Janků

Sfárají
do hlubin
manželství
3.6. 2016
v Chrutenické
šachtě.

Lucie, dcera vydavatelů Světelných roků Dany a Dalibora Čápkových, se vdává

Zápis z Porady ČS Fandomu ze dne 23. 04. 2016 v Březové nad Svitavou

1. Porada jednomyslně schválila navržený program, řízením Porady byl pověřen Petr Holan.
2. Porada vyslechla zprávu jednotlivých členů Rady o jejich činnosti od poslední jarní Porady.
3. Porada vyslechla zprávy o činnosti klubů.
4. Pavel Mikuláščík zkontroloval prezenční listinu a členství klubů. Porady se účastní 9 českých klubů, z toho 8 s právem hlasovacím. Celkem je členem ČS Fandomu 17 klubů, Porada je tedy usnášeníschopná.
5. Bylo zkonstatováno, že úkoly z minulé Porady byly splněny řádně a včas.
6. Zdeněk Rampas přednesl zprávu o účetnictví a výroční zprávu. Výroční zpráva byla schválena (pro-proti-zdrželi se: 7-0-1).
7. Porada vyslechla zprávu Jiřiny Vorlové o probíhajícím ročníku Ceny Karla Čapka. Porada odhlasovala doplnění Statutu soutěže o Cenu Karla Čapka o omezení práva Fandomu k publikování soutěžních prací na 3 kalendářní roky po roce slavnostního vyhlášení výsledků (7-0-1).
8. Porada vyslechla nominace na ceny Mlok za zásluhy a Ludvík. Na Mloka za zásluhy byli nominováni Martin Koutný a Martin Šust. Na cenu Ludvík byli nominováni (1) Egon Čierny, (2) nakladatelství Hydra a (3) Ludmila Zemanová s Lindou Zeman Spálený. Organizací tajného hlasování byl pověřen Lubomír Záborský.
9. Ceny EFSF: Porada odsouhlasila návrh na ceny ESFS. Na Encouragement Award byla navržena autorská dvojice Jan Hlávka a Jana Vybíralová za cyklus Algor (7-0-1). Nominace na ostatní ceny byly schváleny jako indikativní k projednání koordinovaného postupu se slovenským Fandomem.
10. Kandidatury do Rady: Jan Harvalík, Petr Holan, Pavel Mikuláščík, Jiřina Vorlová; revizorkou účtů: Jolana Tichá. Všichni navržení s kandidaturou souhlasí.
11. Byly vyhlášeny výsledky hlasování o ceně Ludvík. Cenu Ludvík získává Egon Čierny (6). Hlasování o ceně Mlok za zásluhy nebylo zveřejněno vzhledem k tomu, že slovenské kluby budou hlasovat až na vlastní poradě SF klubů. Poté budou sečteny hlasy českých i slovenských klubů.
12. Termín příští jarní Porady byl stanoven na 22. 4. 2017, místo konání opět v Březové.
13. Volby Rady a revizora účtů: Členy Rady byli zvoleni aklamací: Jan Harvalík, Petr Holan, Pavel Mikuláščík, Jiřina Vorlová. Revizorkou účtů byla aklamací zvolena Jolana Tichá. Rada ze svého středu zvolila předsedu Petra Holana.
14. Porada vyslechla zprávy o přípravách Parconu 2016 a Parconu 2017. Po předchozí diskusi na společné poradě Fandomů na Fénixconu 2015 v Brně tato Porada vyslovila souhlas s tím, že způsob propagace Parconu 2017 v rámci Gameconu bude probíhat v rámci diskutovaném na společné Poradě.
15. Zdeněk Rampas přednesl zprávu o Akademii SFFH. ČS fandom (jako zřizovatel Akademie SFFH) udělil zvláštní cenu Akademie Karlu Zemanovi i. m. za zásluhy o propagaci fantastiky (7-0-1).
16. Přijetí nového člena: o členství ve Fandomu požádal Pavel Kavánek za klub Drakonián (Most). Porada vyslovila souhlas s přijetím klubu Drakonián za člena Fandomu (7-0-1).
17. Petr Holan poděkoval zúčastněným a ukončil Poradu.

Úkoly vyplývající z Porady:

1. Pavel Mikuláščík do 15. 6. 2015 zveřejní zápis z Porady a Výroční zprávu na konferenci na GoogleGroups a na stránkách ČS Fandomu (ověří Jiřina Vorlová).
2. Petr Pagi Holan a Lubomír Dáreček Záborský projednají na poradě slovenského Fandomu koordinaci společného postupu při hlasování o cenách ESFS na Euroconu v Barceloně.

Zapsal Petr Holan

Schválil Zdeněk Rampas

V Březové nad Svitavou 23. 4. 2016

Záhada Ikarie XB 1

V polovině května se mi ozval Jarda Olša se zajímavou hypotézou ohledně vydání první, ještě fanouškovské Ikarie: *Netušíš, kdy vyšla Ikarie XB-1? Víím, že v roce 1986 (v Legii je nemsmyl), ale kdy přesně...? Já mám pocit, že to bylo těsně před létem... čili by to teď bylo 30 let.*

Napadá mě, že k narozeninám mi ji nedal, čili to asi bylo až v dubnu či květnu, první XB jednička vznikala hrozně dlouho, čili když Jarda Veis v úvodníku píše: *Je polovina září 1985*, tak to máme jen levý bod intervalu, ve kterém se to stalo. V rubrice Výročí roku: 70. od narození Vadima Šefnera (*30. 12. 1915); 75 od narození J. W. Campbella; 450 od smrti Thomase Mora a v poznámce pod čarou u filmu Svět západu se píše: *těsně před uzávěr-*

kou jsme se dověděli, že 10. října loňského roku zemřel Yul Brynner. Tedy rok 1985 byl loňský, čili uzávěrka byla v roce 1986, zda ale vyšlo číslo na papíru v květnu 1986, s jistotou nevíme, ač tomu mnohé nasvědčuje. Nenajde se mezi čtenáři někdo s lepší pamětí? **ZR**

Ludvík Souček by se 17. května dožil devadesáti let

Pomlouvaný zubní lékař a vynikající spisovatel Ludvík Souček (1926-1978) byl mimořádně dobrý stylist a fenomenální paměť, sběratel velkých otazníků a mystifikátor, který otazníky i vytvářel. Vlastně šel s někdejšími režimy a současně nutkavě provokoval. „Máte nějaký názor? Máte? Tak já jsem proti,“ formuloval onen postoj kdysi Ondřej Neff a nazval ho *vzdorným rytířem*. Napsal o něm knihu *Tušení podrazu* (2007, dotisk 2008) a o doktoru Soukovi píše v románu *Jádro pudla*.

Souček měl velké ambice a uspěl: stal se, lze to říct, největším českým autorem science fiction. Sepsal ale zrovna tak sérii kvalitních detektivek s Martinem Andělem, českým to Nero Wolfem, a desítky svazků non-fiction. Na bezpočet témat. Ústředním z jeho námětů bylo na začátku fotografování, ale zájmal ho zrovna tak letectví či utkání Merrimacu s Monitorem v Atlantiku. Syn knihkupce, ctitel antikvárních kuriozit, zubař, důstojník, legenda. Za války v Kuratoriu pro výchovu mládeže i totálně nasazen. V květnu 1945 raněn, vyznamenání však z neznámých důvodů odmítl. Vystudoval medicínu, vstoupil do armády a jeho práce v Komisi pro příměří v Koreji dnes je podnětem k senzačním dohadům, zda nebyl „českým Mengelem“. Fáma? „V padesátých schvaloval procesy, ba popravy,“ tvrdil o něm známý kulturní historik František Dvořák.

Souček debutoval mezi skauty ve Vpředu a roku 2000 to ukázkou jeho povídky doložil knižní výbor z onoho časopisu *Třináct nožů z Jamboree*. Celoživotní posedlost četbou, při které jeho paměť vstřebávala vše, přerostla v posedlost psaním. Do roku 1964 pracoval v nemocnici, pak řídil na Ministerstvu obrany kulturu a jako podplukovník to dotáhl do ÚV KSČ. Ale roku 1968 tato kariéra končí. Ve stresu shodil dvacet kilo a jeho psychika se dotkla dna. Úplně si ale stěžovat nemohl, stal se šéfem zpravodajství armádního filmu a televizním moderátorem. Sice byl opět odejít, ale uchytil se jako redaktor Albatrosu. Politické problémy překonal a zopakují, že mu někdejší systém vlastně seděl. Ze svých postů vytěžil možná maximum a pilně využíval pracovní dobu ke svým soukromým zájmům. Účel světil prostředky.

O co ještě lépe by fungoval v dnešním prostředí svobody a informačního boomu? O tom se můžeme leda dohadovat.

Součkova bytost jako by byla z několika lidí a neměl jen jeden jediný život, nýbrž prožíval jich paralelně několik. Zda co workoholik? Možná, avšak byl citlivý a disponoval pro každé ze svých zakuklení samostatným srdcem. Žil v řadě světů, které se nemusely vůbec nikde prolínat. Od mládí fotografoval, ale ještě lépe o tomto měl psát, ba později i přenášet na univerzitě. Žil však i ve světě lékařů, vědců, malířů, spisovatelů, antikvářů, hudebníků... a neskolila jej ani šňůra infarktů. Jen měl důvod jít předčasně do důchodu.

Dlouho si jej neužil, ale ještě před smrtí stačil s Milanem Švihálkem natočit působivý televizní seriál *Od zmizelého diplomata k jiným vesmírům* (1978, 6 dílů), uvedený tenkrát jen ve značně pozdních hodinách. A jedinkrát. A poté, co se k Pánu Bohu odebrali hned dva z jeho protagonistů, prý prorocky poznamenal: „Teď jsem na řadě já.“

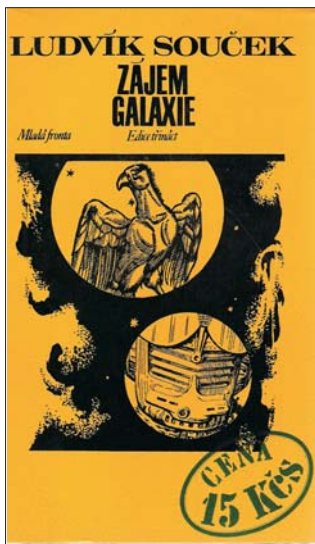
Můj kamarád, psychiatr Josef Blažek míní, že nebyl výslovně paranoik, a snad ne, ale kupříkladu svému kamarádovi Františku Jungwirthovi se před smrtí svěřil, že je prý sledován. Následovaly devátý infarkt a smrt. Ten konec si navíc předpověděl. Ne na minutu, ale jen s chybou třiceti dní.

V sedmdesátých letech, kdy jsem dospíval, mě uhranul. Vymykalo se světu okolo nás, plnil rozličné mezery na trhu a dělal to poutavě a čtivě. Psal záhadologické publikace, překládal Dánikena z němčiny, na jistém úhuru se dokázal prosadit. V úhru pak produkoval tolik prací, že jej Ondřej Neff po právu nazval sopkou.

Navzdory oné kvantitě a některým nepřesnostem v detailech tvořil Souček tak kvalitní texty, že vstoupily rovnou do školních čítanek. Po právu mu náleží titul posledního českého polyhistora, a kdybych psal fantasy, dodal bych: „Zničili ho síly, které byly svědkem toho, co jako polyhistor dokázal v paralelní verzi dějin, kde nezemřel, ale dožil se přístupu na síť.“

Skoro v každé své knize poutá „spanilými jzdami“ napříč vědními obory a ani pověstná kamera Rogera Cormana neumí tak mistrně uhánět po úhlopříčkách. Idiotství hrozící některým specialistům se tohoto Dumase nedotklo. Ale neobdivujeme v něm jen chodící encyklopedii s fenomenální pamětí. Obdivujeme i talent pro tušení souvislostí. Kombinatoriku v jeho spisech. Brilanci, s níž se skládá i nejdotažitější věci. Rovněž mystifikoval a byl pábitel, ale generoval díky tomu ty nejpodněnější otázky. Inspiroval. A kdo v mládí hltá Součka, nebude dozajista jen ufologem, oponoval bych textu písně Karla Plíhala.

Do vínku dostal talent, uměl vstřebávat bezpočet faktů a jako nějaký pavouk uprostřed sítě z nich tvořil ten nejjemnější gobelín s nejužasnějšími obrazy. Díla. Je těžké neobdivovat jeho fantazii, obrazotvornost a dětskou zvědavost! „Právě jsem sehnal Burroughsovy romány o Marsu. Tak jsem se hned vrhl do čtení,“ svěruje se bezelstně dětem v časopise Pionýr (1974) a stejně dobře psal o epizodě války Severu s Jihem (*Rakve útočí*) jako o mravencích (*Malí rytíři velkých měst*); vyznal se v houbách a *Nebe plné balónů* vytvořili společně s Kamillem Lhotákem. Knihu na totéž téma *Lehčí než vzduch* ale napsal i s Karlem Vrchoveckým (alias von Wetzky) a s proklínáním a pro peníze, ale zvládl také dvoudílnou encyklopedii *Kdo byl kdo* (i když opět s chybami a za pomoci spisovatele Jiřího Mareše). Obratně sestavil i *Obrazový opravník obecně ob-*

libených omylů a jeho *Blázniví vynálezci* zůstávají dodnes antikvární raritou. Ač nechtěl řídit žádný vůz a nechával se vozit mladým Pavlem Toufarem či manželkou, napsal i knížku o dopravní výchově, ale stejně živě vyprávěl o historii knižtisku. Věřil si jako autor ve všem a měl pádné důvody pro tu víru. „Svedu napsat cokoli,“ ujistil by vás. „Ale mělo by se napsat ještě o tomhle,“ ujelo by vám, zatímco on už by psal. V *Otaznících nad hroby* se zabývá Lincolnem, Napoleonem, Rasputinem i Draculou. Uměl napsat hru *Záhada s M* a zajímal se kdysi o maňásky. Bodoval také jako komiksový scenárista a jeho *Desetioký* je v jednom takovém seriálu odhalen jako strašlivý, i když lidský tvůrce sněžných mužů. Stačí prý pár řezů do mozku a huňatý kožich navlečený oběti.

A ranění? „Raněné Desetioký zabijí,“ čítal jsem jako kluk s hrůzou v časopise a propojme tento fiktivní příběh z Ohníčku, známý z povídky knihy *Bratři černé planety*, s výše zmiňovanou Koreou a „zaživa pitvanými“ americkými zajatci a ejhle, právě tady asi bude ono semeniště klepů o Mengelem.

Že by však Součkovy knihy ukrývaly ututlanou vinu děsivého charakteru? To se nám nezdá. A že by snad byl sám Desetioký alter ego krutého Fu-Manchu alias Součka? Ne! Ne. Zanechme těch laciných šarád. A jisté je jedno. Materiál zužitkovaný pro psaní beletrie uplatňoval úspěšně v literatuře faktu a zrovna tak naopak. Šlo o strany téže mince. Doplnovaly se. Uměl popularizovat vědu až „polopatě“, ale taky ji uměl zpopularizovat formou vědeckofantastických příběhů. A nenapsal jich málo. Jako člověk někdy působil domýšlivě, ale měl se skutečně čím pyšnit. Paměť, rychlostí... A počítače neexistovaly, ale on tvořil takřka jejich dnešním tempem. Byl snad robot? Kyborg?

Co skrýval? Svě ženě, která mu v mnohém pomáhala, jednou přikázal: „Všude říkej, že jsme to spolu pracně psali celé měsíce.“ Jenže fingovanou reportáž *Cesta slepých ptáků* (nejlepší českou sci-fi všech dob) tenkrát spíchli za čtrnáct dní. A to ji diktoval. S láskou jí navázal na *Cestu do středu Země*, ke které navíc napsal doslov, a šel Islandem ve stopách Vernových hrdinů až ke kráteru Sneffelsu. Jak rád si udělal i pomyslný výlet mezi holmesology, aby zaujatě zkonstruoval *Případ baskervillského psa*! Skutečně se mě neptejte, zda byl agent, ale vím, že v jedné z entit byl i sherlockovský badatel.

Rád vzpomínám na besedu na sluncem ozářeném zápraží letního Šolcova statku ve Šrámkově Sobotce. Přírodovědec a král roztočů Karel Samsíňák uváděl Karla Pacnera i Součka, seděli u sebe a Pacner představoval s akribií fakty podloženou sci-fi *Cesta na Mars* (1979). „A chňapne tam po nich něco?“ skočil mu do řeči bujný zubař a mávl jen rukou: „Že ne? Tak to nic nebude.“

Jistě, vtip, ale působivý. A kritici? U beletrie mu někdy právem vytýkali, že se skoro stejnou měrou vtěluje do veškerých

postav a vícehlase zůstává ponořen pouze v sobě a jednom jediném myšlenkovém řečišti. Jenže on nebyl jen jeden, jak už řečeno, a všichni ti Součkové se tedy vždy v knihách zhostili svých úloh.

Byl šest bytostí, smával se jeho kamarád Lhoták, a jedna z nich opravdu vytvořila i českou variantu „ušákové“ detektivky. Tedy příběhy, ve kterých pátrač řeší případy, aniž se hne z domova a pohodlného křesla. Anděl má přitom i štěstí, že najde kamarády v redaktorovi a jeho partnerce a že se tato mobilní dvojice stává v případech potřeby jeho nohama a rukama. Nejprve v Praze, pak v rámci celého Československa a konečně i v rámci světa. Ověřují na cestách, co Anděl vydedukoval „v skrytu“, a dodávají materiál k dalším dedukcím. A Anděl? Je Souček sám. Jeho zárodek vidím už v doktoru Holubovi z *Cesty slepých ptáků*.

Škoda, že o té trojici stačil napsat jen čtyři příběhy: dvě povídky a dvě rozsáhlejší prózy. Existuje však minimálně i páté a šesté dobrodružství, která dotvořil Jan Jandourek (mj. pro knihu *Městopis*, 2000).

V dětství jsem ale víc než detektivkami byl nadšen z *Desetiokého a Velkých otazníků* (1967). Těch Souček probral řádku a posedlý byl hlavně Atlantidou, ale i mnohým dalším. Musel se začít některým oblastem atakujícím jeho zájem programově vyhýbat. „Protože neumím klouzat jen po povrchu,“ stěžoval si, „a toužím poznat věci a souvislosti hloub.“ Není pak divu, že tak potrefen říkával kdekomu lenochu.

„Nepředstavitelně moc čtli,“ vzpomíná jeho paní – a Součkovu fotografickou paměť opravdu lze nazvat paměť slona. „Tiskl“ si tam rovnou celé stránky a jedinkrát přečtené nezapomínal. Otazníky sbíral natolik dychtivě, až za ním začaly chodit. „Start UFO jsme viděli s manželkou z chaty,“ ujišťoval na besedě a občas v jeho přítomnosti mizely věci. Nebo si tu opět hrál velký mystifikátor? Unikátní, zvláštní, uzavřený, tajemný; i po letech dokázal svou ženu překvapit znalostí nějakého jazyka. Už méně překvapující se nám bude zdát, že to na jeho zubařském křesle prý dost bolelo. A odsud ony pomluvy. Ale zas byl uznávaným odborníkem na tajnou schránku ve stoličce.

Střídat psaní beletrie a non-fiction je ovšem dvojsečná zbraň a někdy ji zneužíval. Chce podtrhnout vizi? Upraví fakta. A ptá se: co se mi hodí? A co se mi nehodí do krámu? A jenom nerad odhaluje výpůjčky. „Herman Melville je příznával,“ napsal do *Tvorby*, ačkoli se mezi řádky šklíbil. „Nejste sčtělí? Váš problém!“ mínil a povídka *Křišťálová koule* z Lemovy knihy *Sezam* (1954) se až moc podobá Součkově *Pevnosti bílých mravenců*.

Do *Případu jantarové komnaty* zase zaklel sekvenci z Haggardova románu *Ona* a syžet *Případ ztraceného suchoplavce* má celou škálu předchůdců. I za *Desetiokým* stojí řada knih jiných autorů i včetně Zíkova *Orlího srdce*.

Ale pokud pomluvy ohledně plagování legendu génia ušmudlávají, mýtus kol jeho trilogie *Tušení* (1974, 1978, 1992) ji činí nesmrtelnou. A ne?

Za normalizace se první *Tušení* zdála zjevením. Jako i zmiňovaný seriál natočený (pouze) dle poslední kapitoly *Tušení souvislosti*. Už nezapomenu, jak ze sebe Souček před kamerami sypal věty z knížky, jako by je právě vymýšlel. Nikdo netušil, že ho vidíme naposled.

A osudný třetí díl trilogie? *Tušení světla*? Podle jedné verze měl tři sta stran a existoval v jediném výtisku, který všude vláčel. Možná z pověřčivosti. Možná ze strachu. Po letech vyšlo jen torzo *Po stopách bludiček* (1992) a jednáct pokračování *Tušení světla* z Tvorbý '76 je jen přejmenovanými sekvencemi *Tušení souvislosti*. A jistě, v povídce *Tajnosti Starého Plzně* (Mladý svět 16/1996) jsem tu záležitost „uvedl na pravou míru“ větou o reportérce, která našla trezor s *Tušením světla* i zbytky Součkova autobiografického románu *Železo přichází z hvězd*, nicméně se jednalo o fikci.

Železo přicházející z hvězd je přitom úvodem k nikdy nedopsané knize a končí slovy až symbolickými: *Nebylo nic*.

Jen dvě jiskry vědomí, které putovaly neskonale daleko a cestou, kterou nelze vylíčit.

A Součkův odkaz dnešku?

1. Aspoň občas myslí součkovsky.
2. Aspoň občas si opakuj věty z *Desetiokého*, které se dají vůči *Tušení světla* inovovat i následovně: „*Nedostanete mne. Já, text zasvěcený, jsem rukama smrtelníků nezranitelný. Teď zmizím... Ale až se vynořím...*“

Ivo Fencel

Doporučená četba: Ondřej Neff: *Literární sopka Ludvíka Součka (kapitola knihy Něco je jinak, 1981)*, František Novotný/Ladislav Lenk/Ludvík Souček: *Po stopách bludiček (1992)*, Luboš Y. Kolářek/Ludvík Souček: *Vzpomínky na Ludvíka Součka (2008)*, Ondřej Neff: *Tušení podzru (2007)*

Smějící se bestie:

Pořadí správných Hate Free odpovědí na útok nožem

- 1) nikdo Alahu Akbar nekřičel - vůbec to není muslim
- 2) křičel, ale nemá to s islámem nic společného, protože je to blázen
- 3) tak blázen to není, ale nemá vůbec nic společného s místní muslimskou komunitou
- 4) místní komunita ho oslavuje jako hrdinu nebo mučedníka, žije v ní už 20 let, jeho rodiče sem utekli před válkou a byl pravidelným návštěvníkem místní mešity - ale v mešitě do něj žádný nenávislný řeči nikdy nikdo necpal
- 5) tak cpal, dost kázání bylo hodně na hraně, ale vy jste ateistický prasata a islámu nerozumíte
- 6) dobře, i jiní islámští duchovní příznávají, že kázání v té mešitě jsou dost nenávislný a místní to dost žerou ... ale ale ... di do prdele ty špinavý český prase, házel si německý batolata do rybníku při odsunu

Už je (to) tady zas

Na 32. večeru současné české literatury „Slova mají křídla“ (viz minulý Hvězdný bulvár) byla asi nejzajímavějším hostem Blanka Jedličková, čerstvá nositelka ceny Magnesia Litera pro objev roku, za knihu „Ženy na rozcestí“.

Dověděli jsme se od ní, že vystudovala historii, obor Kulturní dějiny jako *Gender history*, asi jsem nebyl sám, koho překvapila šíře jejího rozhledu, erudovanost a skvělá schopnost prezentovat výsledky svého bádání. Zkrátka mladá žena, která byla ten večer suverénně vrcholem programu, hravě by strčila všechny přítomné muže do kapsy (třeba Jaroslava Baštu, který asi má víc životních zkušeností a viděl větší kus světa, ale to bylo právě tak vše, a nejspíše i většinu přítomných hostů, soudě podle kvality jejich otázek) a rozhodně nebudila dojem, že potřebuje nějaké gender berličky.

Když přečetla dvě ukázky ze své knihy, padl dotaz, čím se *gender history* liší od běžného studia historie, jehož je její práce skvělou ukázkou. Blančina odpověď mi nepřišla moc přesvědčivá ani k věci. (Ona neměla moc prostoru, aby to rozebrala, a já si to zase nezapamatoval úplně přesně.) Že jde o to, brát v úvahu rozdíly v tom, jak dějiny dopadaly na různá pohlaví. Že se třeba podařilo vyvrátit mýtus o hospodyňce starající se o stravu a dům, že za války i muž, když měl možnost zajistit nějaké jídlo nebo léky, tak to neodmítnul (asi z pozice, že jde o ženskou práci).

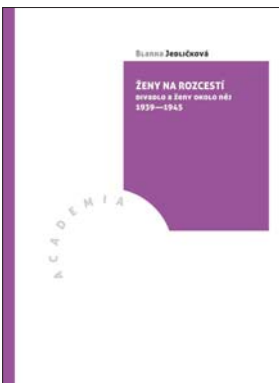
To mi přišlo tak banální, že jsem si uvědomil podobnost tohoto přístupu se školstvím a vědou, které jsem zažil za bolševika. Tehdy také spousta lidí dělala užitečnou práci, a když s ní měli jít před majitele pravdy a grantů (tehdy se tomu ale říkalo jinak), museli vymyslet, jak ta jejich věc podporuje rozvoj socialismu nebo jak navazuje na myšlenky Velikého Lenina.

Takže Filozofická fakulta Univerzity Pardubice nejspíše k části svých historiků přilepí visačku *gender history* a zvýší si tím šanci, že ji kápnou nějaké příspěvky z Evropských fondů. Je to možná ponižující, ale asi méně než nutnost spát s postaršími sponzorkami, jak to známe z Teorie velkého třesku.

Když jsem se vydal domů, na zastávce trojky jsem viděl velký plakát inzerující, že české ženy mají o 22 procent menší plat než muži, s velkou výzvou, abychom s tím něco dělali a změnili tak svět k lepšímu. (Úplně dole byla loga sponzorů plakátu a této akce a většinou šlo o velké nadnárodní korporace, které si dávají pozor, aby u nás neplatily daně, ze kterých by bylo možné mimo jiné vyrovnávat rozdíly v zátěži mužů a žen.)

Tak nějak mi to připomenulo proslulé *Ty uže prohlásil sa dobrovolcom* nebo *Alkohol ne, raději knihu*.

Nějak se mi to spojilo s *gender history*: zase tu máme velkou skupinu lidí, kteří nám (bohužel i s pomocí státu, který si platíme) vnucují své jediné a vědecké pravdy... **ZR**

My můžeme jenom naznačovat aneb dekonstrukce iluzí

Po drahně letech jsem neprozřetelně přislíbil nové šéfredaktoře nové FantasyPlanet recenzi díla Borise Strugackého *Bezmocní tohoto světa*. Kombinace podvědomého odporu k závažnému čtení a obtížnost textu si obě vybralo svou daň, ale doufám, že ve smyslu rčení, že vše zlé je pro něco dobré, to bylo k dobru věci.

Ta cimirmanovská parafráze v titulu recenze by vlastně mohla být tím jediným, co lze o výše zmíněném příběhu smysluplně a bez šanování se napsat. Boris Strugacký, publikující sám pod pseudonymem S. Vitický, psal svůj druhý a poslední román dlouho a hádám, že to byla tvorba bolestná. Nejedna recenze i čtenář se shodují, řečeno slovy S. Bondarenka, že Boris napsal „nejtěžší román ze všech, které kdy Strugačtí napsali“. A mně nezbyvá než souhlasit.

Děj románu by se vměstnal na půl stránky textu. Na stránku, ať nepřeháním. O to více se autor soustředil na nabuzení potencionálně atmosféry světa, v němž mezi námi žijí lidé se zvláštními, ne- či nadpřirozenými schopnostmi. Velký sensej, Sten Arkaděvič Agre, muž, který rozkrývá lidské talenty, ale jen u chlapců. Jurij Georgijevič Kostomarov, zvaný Polygraf, který neomylně pozná pravdu, ale jen za střízliva. Tengiz, Psychokrat, člověk, který dokáže vnucovat svou vůli jiným, ale je dokonalým mizantropem a jedině, co ho zajímá, je jeho filumenická sbírka. A tak dále a podobně. Máme před sebou partu, která disponuje silami supermanů, ale každá ta síla má své ale... Představte si X-meny, kde nejsou žádné dva základní póly, ti zlí a ti dobří, ale nesoudná parta, v níž jsou přátelé, ale i jen známí z nutnosti, kde uznávaná autorita je skoro tajnůstkářský taoisticko-zenový mistr, odmítající zasahování do běhu světa, kde většinou muži (!) vládou děsivými silami, ale sami sebou už ne. Dimka Danilovič, muž se silou měnit osudy, podléhá fatalizmu, Sergej Vagel', cítící předvídatv ohrožení v podstatných okamžicích, mu nemůže pro jeho závažnost včas zabránit. X-meni mají mnohé osobní nedostatky, nicméně v moderním americkém mýtu mají tvůrčí roli, nastolují rovnováhu, bojují za lidstvo, kdežto ti Borisovi, ve skoro postmoderním antimýtu, jsou opravdu bezmocní a zpackají naprosto lidsky skoro vše, na co sáhnou. Ukazují tak jiný typ rovnováhy, která se ustavuje proti vůli, přirozené, nezávislé; vyklešťuje moc a činí ji bezvýznamnou, ba směšnou. Jsou to nakonec jen lidé se svými „běžnými“ prostředky, kdo mění tok dějin. Autor nejednou v textu otevřeně konstatuje výrazně ateistický postoj k silám v tomto světě.

Stylisticky je román vybrušený, je to ruská próza s bohatým vypravěčstvím, která českého čtenáře může až utlouct přívalem minipříběhů jednotlivých postav, ale i postav naprosto

vedlejších. Autor patrně záměrně ředí centrální osu románu příběhově uzavřenými anekdotami, které jsou vlastně samostatnými mikropovídkami uvnitř díla. Pomáhají nabudit čtenářovu vnímavost, ale bez zřejmého vztahu k hlavní linii mohou také pozornost odvádět. Román je také prosycen citáty, kulturními i společenskými odkazy, které jsou, až na pár těch týkajících se starší ruské kultury, pro mou generaci většinou srozumitelné; u mládežníků mám obavy, že nezaberou.

Inu a závěr je právě tím, co přináší největší překvapení. Po věéélmí pozvolném nástupu tu máme nevidaný foťr, ve kterém se přihodí... těžko říct co. Vyústění příběhu je natolik otevřené, že umožňuje nepřeberné množství interpretací (při čtení recenzí v ruských médiích jsem narazil asi na čtyři hlavní). U tak zkušeného autora nečekám, že je to nedostatek způsobený absencí koncepce díla, a tak mi nezbyvá než se pokusit o nějakou vlastní interpretaci. Hmm. Román silně navazuje na linii děl bratří Strugackých jako *Les*, *Piknik u cesty* či *Kulhavý osud*, kde podle mého názoru převládá navození pocitu něčeho většího než člověk a jeho společnost, něčeho, s čím si nelze jen tak hrát, něčeho, co nedbá našich přání a tužeb, něčeho, co si v zásadě dělá, co chce a nám nezbyvá než se s tím smířit. Není to pěkná metafora života jako takového? A k tomu možná směřují i *Bezmocní tohoto světa* – máme své představy o tom, čeho jsme schopni, čím jsme nadáni, jak se cítíme povolání měnit svět, jak chceme svůj život prožít a pic kozu do vazu, žádný zlomyslný bůh, žádný superzloun či konspirační partička, sejme nás naše vlastní nedokonalost, přirozenost, nebo jen obyčejná náhoda. A času je tak málo.

Mnozí recenzenti psali, že bylo třeba i trojího čtení, než se propracovali k pochopení tohoto románu. Popravdě, musel bych hledat odvahu hodně hluboko, abych se přesvědčil ten depresivní a téměř bezvýhodný příběh čist v blízké budoucnosti znovu; je to příliš silný čaj i na mě. Jde o nelehké čtení, které odmění méně trpělivě alespoň spoustou zajímavých příhod, ty odhodlanější pak vybudí k usilovnému dumání, co tím chtěl básník říci, k ptání se, chtěl-li vlastně vůbec říct něco víc než „jen“, že nejsou žádné odpovědi, jen nové a nové otázky. A to je kouzlo dobré literatury, otevírá mysl a místo zklamání, které pocítíme, když nedostaneme to, co slibuje barvotisková reklama konzumní tvorby, poskytuje útěchu v tom, že před složitostí světa jsme si všichni rovni, bohatí, chudí, chytří, hlupí, doběhne nás všechny. Ale než to udělá, máme šanci si to užít.

Jan Havlíš

Triton, Praha, 2015, překlad Konstantin Šindelář, 328 str., 289 Kč

Prach jsi a v prach se obrátíš

Pod pojmem *prach* si většina z nás vybaví něco malého, nepatrného, co se dá lehce odstranit a člověk o tom dál nepřemýšlí. Částečky čehosi, které, když se vám dostanou do úst, odporně chutnají, a pokud polechtají chřípí, kýchnete. Do prašné bouře se nikdo z nás jen tak nedostane... Velmistr vědeckofantastického žánru Arthur C. Clarke ovšem není žádný troškař a hrdiny svého románu vystavil substanci, která je stejně záhadná jako potenciálně smrtící – měsíčním prachem.

Patrick Harris je mužem, který toho v životě nikdy netoužil dosáhnout víc. Spolehlivý pracovník, výborný pilot a kapitán výletního člunu *Seléné* je spokojený tam, kde je. Tak jako už nespočetněkrát předtím vyráží s novou skupinou cestujících a s tichou jistotou v osobě stewardky Sue Wilkinsonové na krátký, ale atraktivní výlet překrásnou krajinou naší oběžnice. Jenže během této cesty se stane nehoda, která otestuje psychické i fyzické rezervy nejen lidí na *Seléné*, ale i dalších, kteří v současné době na Měsíci žijí a pracují...

Clarke je hned od začátku spravedlivý a rozděluje děj stejnou měrou mezi útroby *Seléné* a to, co se děje nad a kolem ní. Samotný člen přitom vybavil pestrými charaktery, které jsou stejně zajímavé jako zábavné. Na výlet se tak mimo jiné vydali vědci, bývalá umělkyně, reportérka a pár jedinců s nejasnou minulostí. Nutnost spolupráce mezi trosečníky se pak opírá především o nejcharismatictější postavy, což jsou vysloužilý vesmírný hrdina komodor Hasteen, který se stará o morálku, a samotný kapitán Harris, jehož neopomenutelným přínosem je bezchybná znalost systémů *Seléné*. Bohužel právě absence výraznějších konfliktů je vcelku podstatným mrháním možnostmi načrtnutých povahových rysů jednotlivých postav. O život trosečníkům usiluje především samotná krajina Měsíce a autor se nijak neváhá místy o špetičku přitvrdit a v některých

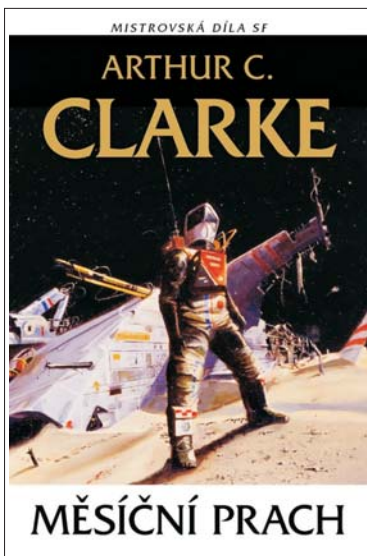
chvilích oddělit boj mezi životem a smrtí na pouhé vteřiny. V takových pasážích je skutečně těžké knihu být jen na chvíli odložit.

Pasáže týkající se záchranných prací pak triumfují hlavně díky autorově technické erudici a schopnosti poutavě a podrobně vylíčit, proč na Měsíci nefunguje to, co by na Zemi bylo hračkou a naopak (příčemž se náležitě vzdělaní čtenáři musí smířit s tím, že autor vycházel z dobových znalostí – román byl napsán v roce 1961, tedy v době, kdy byl projekt prvního přistání na Měsíci teprve odsouhlasen prezidentem Spojených států). Záchranné práce nejdou nikterak hladce, a pokud selže jeden plán, je třeba jej rychle nahradit jiným. Roztomilou třešničkou na dortu je pak fakt, že hlavními strůjci nápadů jsou neurotický mladý vědec a klidný ostřílený inženýr s až příliš podobnými jmény, která se v prvních chvilích mohou čtenáři hrubě plést. Clarke též respektuje svobodu slova a informací a tak nezapomíná ani na vizi budoucnosti médií, vzhledem k datu vzniku románu pro nás už mírně zastaralou.

Všechny výše uvedené ingredience autor mísí do možná až příliš technicky optimistického příběhu o boji lidí proti silám, které jsou k lidským snahám lhostejné a mnohdy se jim takřka zlomyslně vzpírají. Clarkovi se povedlo napsat nejen čtivou science fiction, ale také poutavý katastrofický román, jenž je právem po desetiletí oblíbený, protože co naplat, i přes výše uvedené výtky se čtenář neubrání fandit oběma stranám dramatu, trosečníkům i jejich zachráncům, a doufat v co nejlepší konec pro všechny zúčastněné.

Vendula Brunhoferová

Arthur C. Clarke: Měsíční prach, Laser-books, překlad Jarmila Emmerová, obálka Fred Gambino, 288 stran, 229 Kč

◉ koho kráčí a oč tu běží...

Na začátku trochu zešíroka: pod patřičným úhlem nasvícení je každodennost plná radostí, jež některé se tetelí viditelně, jiné zase stojí nezřetelně v koutě – třeba mezi kupou sklíčeností, na něž se chce zapomenout. Tane mi na mysli jméno člověka, který vystihl, že každá z nich se chce přirozeně družit, a tak se mezi nimi umně pohybuje a to přiblížení jim usnadňuje. A stejně tak neohroženě zachází s lidmi (asi proto, že se chovají obdobně). A nedosti na tom: ještě při tom mimoděk šíří zajímavé otázky...

Jak tedy o něm konkrétněji? V dobách školních jsem přišel na to, že spojuje studium s podivuhodnou libůstkou, která se zprvu jevila jako obecná posedlost antikvariátem. Chodil po nich a bilil jim zásoby. Až mě něco osvětlilo: no jasně, nebuď omezen pohledem na školní škamna, tohleto je důkladné studi-

um a hledání – ale čeho? Podezření se začalo potvrzovat. Když něco ještě neexistuje, špatně se o tom formulují závěry, ale: zatímco ostatní tam chodí za poznáním minulosti, on vchází odhalovat budoucnost, a to ještě v několikerém smyslu. Jeden smysl se mi začal naplňovat zanedlouho, když se v jeho blízkosti a za jeho přispění začalo propojovat sci-fi podhoubí: autorské, fandovské i to mimoškolní, které je k vytvoření každého fenoménu zapotřebí. Tehdy přišel s potutelnou úvahou-otázkou: „Tak jsme přemýšleli, jakou bychom si dali do vínku vznešenou myšlenku – a na co jsme přišli?“ V krátké pauze jsem čekal na zdrcující vysvětlení. A dostavilo se: „No, nepřišli jsme na nic lepšího, než že z toho zkrátka máme požitek.“ Vtom se mi rozběsklo: ano, to asi bude ta síla, která hýbe světem, jenom ještě nikdo nenašel sílu být tak přímočaře upřímný. Takže

● plameňácích

(recenze antologie *Plameňák na konci léta*)

Předmluva aneb O knize

Ale zajisté! Recenze by měla v prvé řadě pojednat o dané knize. Zakopaný pes štěká ve slově „jak“. Lze napsat, že kniha je dobrá. Že je špatná. Že hlavní hrdina má na nose bradavici. Nebo že na základě fonologického rozboru první strany textu je nejčastěji používanou samohlásku „o“. Recenze by ovšem mohla (měla?) také reflektovat ráz textu, jeho tempo, styl, myšlenky. V následujících odstavcích přinášíme šest krátkých zamyšlení na téma *Plameňák na konci léta*.

Bitva o malou velkou Ameriku aneb O reáliích

Každý autor je spojen s prostředím, ve kterém vyrůstal a ve kterém žije. Autora utváří společnost, rodina, sociální podmínky a životní zkušenosti. Božena Němcová nemohla psát o kmenových válkách v Ugandě. Už proto, že za jejího života žádná Uganda neexistovala. Všechny autorky v antologii jsou a) autorky (tedy ženy); b) Američanky. Editor považuje za pojitko fakt, že všechny texty napsaly ženy a ve všech vystupují ženy-hrdinky (možná by bylo zajímavé srovnat s nedávno vydanou antologií *Nebezpečné ženy*, která je, mimochodem, nominována na Ceny ASFFH). Nejvýraznějším rysem je ale ukotvenost v amerických reáliích. Odkazy na válku za nezávislost, na tradiční svátky, na současnou situaci indiánů, na každodenní americkou realitu, která, ať chceme nebo ne, se od té české liší, to vše je pro uchopení každého z textů (snad kromě *Jak to bylo doopravdy*, neboť zde jde o variaci na pohádku) zásadní. Pokud čtenář nemá alespoň minimální přehled o americké kultuře, bude ochuzen o jeden výrazný aspekt textu.

Velká radost aneb O radosti

Je dobré mít radost z malých věcí. Třeba z toho, že vyjde malá kniha v malém nakladatelství. Že když se vám nelíbí současná žánrová produkce, prostě si založíte Gnóml!, vytvoříte logo, přeložíte pár povídek, dáte si do edičního plánu tak dvě knížky na rok a pak máte velkou radost. A taky velký strach, protože to když napříště uslyším při velké události velká slova, stačí se v duchu pozeptat fečníka: „Dobře, dobře, ale teď jinak: máš z toho požitek? A co plezírky ostatních?“ Když uvěřím, že jsou zamýšleny v hojném výskytu, fajn, půjde zřejmě o vhodné časomístečko k žití.

Když pak čas jednou trhl kovovými oponami v nás a více lidí se začalo zabývat tím, z čeho měli požitek, ukázala se jedna věc, jež by se předchozím jazykem nazývala „Občané nám poněkud divergují“. Když jsem ten jev stačil zaregistrovat a položil si bezradnou otázku: „Co s tím budeme dělat?“, zjistil jsem, že nemusím chodit daleko, neb na konvergenčním protipohybu se u něj dávno pracuje. A také že propojování je vlastností osobností, nikoli vhodného času a příležitosti. Něco se mi tím připomnělo: jasně, je to činnost, oproti níž měl Sisyfos luxusně krátkou pracovní dobu, neboť: nespojený jsou staří se

pravděpodobně nebude spojeno s jistotou výdělků či alespoň návratu vložených finančních prostředků. Ale mohou tu být další malé radosti: představili jste českým čtenářům autorky, které tu téměř nikdo nezná. Na vaši knihu někdo napíše recenzi. Někdo jiný napíše komentář na Legii. A ještě jiní si to prostě koupí a jsou rádi, že mají doma knihu. Taková radost stačí. Někdy stačit musí.

Jak to je doopravdy aneb O nedůvěře v obálky

Většina na obálkách zmíněných autorit píše o tom, jak je ta která kniha skvělá a jedinečná, jak ji přečetli jedním dechem, jak se nemohli odtrhnout... Když to čtete po sto padesáté, už vás to ani nenaláká. U *Plameňáka* nic takového není, nenechte se zmást. Jde o to, že obálky často zkruslují. A to i v anotacích. Anotace se snaží knihu jednak vystihnout a jednak prodat. Snad se jí může dařit to druhé; to první jen ve skutečně vzácných případech. *Plameňák* určitě nemůže být „malý průřez americkou fantastickou literaturou“. Něco takového prostě nejde udělat. Americká fantastická literatura je obrovská bytost, Godzilla literatury. Můžete udělat průřez malíčkem, ale o celku vám to řekne jen málo. Co se týče ženského úhlu pohledu, mohli bychom reagovat oblíbeným otazníkem, zda něco jako „ženské psaní“ existuje. A pokud uznáme, že ženské psaní existuje, u žádné antologie se nemůže neobjevit otázka výběru. Kde je třeba Connie Willisová, Rachel Swirsky nebo Aliette de Bodardová (no dobře, tu bychom mohli prohlásit za Francouzku...)?! Kromě toho lze s anotací celkem souhlasit: všechny autorky mají „svobodný a suverénní přístup k žánru, skvělé vypravěčské řemeslo, vtip a nadhled... a ženské hlavní hrdinky“. A jestli je to „šest malých klenotů vylovených z moře anglosaského psaní“? Na to ať si odpoví každý čtenář sám.

Paní Sorensenová a seskveč aneb O vzácnosti

Plameňák na konci léta je kniha v několika ohledech vzácná. Za prvé v tom, za jakých podmínek vyšla. Za druhé obálkou: je

starými, staří s novými (a tak podobně a naopak), kolegové a přátelé, aktivní a pasivní, literáti a negramoti, informace a akce, myšlenky a události, světadily tu a onde, a vůbec struktury a světy. Leč položil jsem mu v duchu známou otázku: „Máš z toho požitek?“, abych si ujasnil, jestli právě stojím na místě vhodném k žití. A v pohodě jsem to přestál. A platilo tehdy i nadále: když to tak momentálně nevypadá, zkus třeba učinit podle návodu: vezmi pár momentálně nesouvisejících jedinců, postav je na připravenou úrodnou půdu, zamíchej trochu dobrým slovem a pak už se jen kochej, když z toho něco vzklíčí.

Tak takové vjemy se mi honí hlavou, když mi vytane to jméno. A všechna dosavadní písmenka jsou jen vroucí dík a prosba jednomu (i nejednomu) propojovači, ať si tu radost z propojování hodně dopřává do budoucna.

Ivan Hranička / text původně chystaný pro IK 60

papírová, nelesklá a, řekněme, nefantastická. Nenajdete na ní meč, lepu polonahou děvů, kosmickou loď ani vytrčené tesáky sličné upírky. Je tam plameňák. Neobvyklá je i typografie: tři různá písma, přehnaná barevnost, očividný důraz na odlišnost, jinakost, originalitu. Vzácné jsou i povídky: odlišné, jiné, originální. Žádná nemá jen jedno téma. Jestliže jsou v *Bitvě o malou velkou vědu* tématem dotace na vědu, hned v závěsu se ukrývá osud a tradiční společenské uspořádání amerických indiánů, jejich minulost a jejich současná situace (o Seminolech a jejich impériu v oblasti hazardu se psalo i na iDnes.cz). A do toho jemně přisýpané kořeny v podobě otázek kolem cestování časem, etiky změn historie a životních (společenských?) priorit. Ve *Velké radosti* nejde primárně o kritiku konzumní společnosti, ale také o s tím související hostejnost jednotlivců – protože to, co děláme, činíme bez rozmyslu, bez pomýšlení na důsledky a bez empatie k druhým (mimořádně, i zde se dotkneme problematiky původních obyvatel). *Jak to bylo doopravdy* neukazuje jen osud jedné ženy (vlastně dvou), ale poukazuje i na zvrácenost některých lidí – a nabízí cestu, kudy lze jít. A v neposlední řadě připomíná, že na každé pověsti je něco pravdy a že lidstvo má tendenci pravdu upravovat, zkreslovat a posunovat. A takhle bychom mohli pokračovat i nadále. Nedobývá se vesmír, nepase se po smrtijedech, nezachraňuje se svět a nejsou potřeba mnohasetstránkové sagy – přesto jde o mnohovrstevnatou fantastiku.

Šest měsíců, tři dny aneb O časech a jiných potvorách

Přestože jsou na programu převážně společenská a závažná témata, nechybí ani humor a fantastické motivy. Dvakrát jde o motiv cestování časem. V prvním případě je k dispozici stroj času, nicméně jeho pomocí je do minulosti pouze nahlíženo, v případě druhém se setkají postavy, které vidí do budoucnosti (každá jiným způsobem). Tohle je pro antologii typické: až na jednu povídku jsou realie plně převzaty z našeho světa. Náš svět je ozvláštněn prvkem, který aktuálně k dispozici nemáme. Zda je to stroj času, seskveč, nová dimenze, kam se dá vyjet na nákupy, nebo schopnost vidět do budoucnosti, to nehraje roli. Důležité je, jak se k danému prvku postaví protagonisté. A z tohoto hlediska je fantastická i poslední, realistická povídka, ve které se do poklidného amerického sousedství přistěhuje cizorodý prvek jménem Joan Egyptová. Vyrovnání se s jinakostí, s něčím novým a nečekaným, to je vlastně i úkol, který čeká na čtenáře.

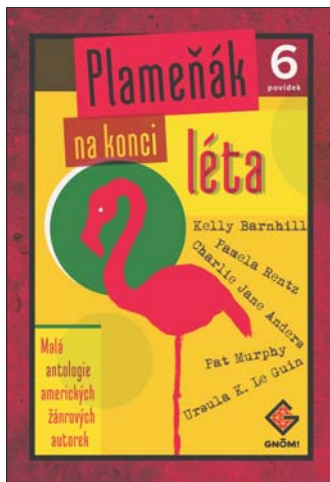
Hejno zahradních plameňáků aneb O bláznovství

Poslední povídka se jmenuje *Hejno zahradních plameňáků*. Je bláznivá a výborná. Zároveň je zcela realistická – alespoň pokud považujeme za realistické vystavit si na zahradě obří kamennou minci z ostrova Yap. Na bláznovství se v naší kultuře

už dobrých pár set let nepohlíží dobře. Některé druhy bláznovství jsou ovšem tolerovány. Třeba když si Jakub Němeček založí nakladatelství a vyrobí antologii amerických autorek. Držím mu palce. Je bláznovství pustit se do takového projektu. Zaplatpámbu za bláznů.

O autorkách aneb O autorkách

Plameňák na konci léta je antologie šesti povídek pěti amerických autorek. Jsou to tyto:

Pamela Rentzová je autorkou, kterou lze zařadit po bok jmen jako Leslie Marmon Silko nebo Sherman Alexie. Všechno jsou to autoři s indiánskými kořeny – a také píše texty s indiánskou tematikou. Rentzová, původem z kalifornského kmene Karuků, je povídkářka, knižně jí zatím vyšel pouze sborník *Red Tape*. *Bitva o malou velkou vědu* je prvním jejím textem, který byl přeložen z angličtiny do jiného jazyka.

Ursula K. LeGuinová je jednou z nejznámějších spisovatelek věnujících se fantastice. Zasáhla do sci-fi (např. *Levá ruka tmy*) i do fantasy (např. *Čaroděj Zeměmoří*), napsala množství esejů o tom, co je fantastika, a bývá pravidelně nominována na všechny možné žánrové ceny. V antologii má povídku *Velká radost*, která pochází z knihy cestopisných črt s názvem *Changing Planes* (2003).

Pat Murphyová je další „sci-fi aktivistkou“. Kromě psaní založila v roce 1991 Cenu Jamese Tiptreeho, jr. udělovanou za „rozšiřování a zkoumání role genderu“. Mimořádně, založila ji společně s Karen Joy Fowlerovou, které u nás loni vyšel velmi zajímavý román *Všichni jsme z toho úplně na větví*. V ČR jí vyšlo několik povídek, zejména cenami Locus a Hugo ověřená *Zamilovaná Rachel*. V antologii je zastoupena dvěma povídkami: *Jak to bylo doopravdy* a *Hejno zahradních plameňáků*.

Kelly Barnhillová v češtině nevyšlo nic. Ale když jsme u těch cen, její fantasy román pro mládež *Iron Hearted Violet* byl v roce 2013 nominován na Cenu Andre Nortona. Třeba po boku *Kolejmoří* Chiny Miévilla. Povídku *Paní Sorensenová a seskveč* si můžete v originále přečíst na tor.com, kde původně vyšla.

Charlie Jane Andersová je známá čtenářům XB-1. Povídka *Šest měsíců, tři dny* totiž vyšla v XB-1 v roce 2013 (v odlišném překladu). Přece jenom získala cenu Hugo a byla nominována na Nebulu a na Cenu Theodora Sturgeona. V lednu tohoto roku jí vyšel román *All the Birds in the Sky* o vztahu mezi čarodějnicí a šilným vědcem. Kromě toho organizuje sérii show na pomezí kabaretu a autorského čtení s názvem *Writers with Drinks*.

Jan Křeček

Gnon, Praha, 2016, přeložil a obálkou opatřil Jakub Němeček, 152 stran, 180 Kč

Nechat se tahat za fusekli

V UFO nad Slovenskem se setkají Muammar Kaddáfí, židovský rabín a turecký paša. To není začátek židovské anekdoty, ale jedna ze situací z knihy *Piano Live* Chaima Cigana. Pod tímto pseudonymem se neskrývá nikdo jiný než vrchní zemský rabín Karol Sidon, což je ve druhém díle i přiznáno v anotaci (více např. zde: www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/1039735-tajemstvi-odhaleno-chaim-cigan-jsem-ja-priznal-karol-sidon). *Piano Live* je druhou částí tetralogie *Kde lišky dávají dobrou noc*. První díl, *Altschulova metoda*, vzbudil výrazný ohlas v literárních kruzích, o čemž svědčí množství recenzí, mj. Petra A. Bílka v Respektu nebo Lukáše Malého v Literárních novinách. Spekulovalo se o autorství, řešilo se, kdo mohl takto „bravurně napsat“ (citace z anotace) spleť a mnohovrstevnatý příběh. Pro čtenáře tohoto textu ovšem bude nejzajímavější jedna věc: sám Karol Sidon prohlašuje, že jde o ryzí fantastiku a že ho ovlivnila četba „úpadkové sci-fi“, kterou má ve velké oblibě.

První díl tetralogie je přitom výrazně autobiografický. Hlavní hrdina Moše emigruje z Československa, potýká se s manželskými problémy (Sidon je poťetí ženatý), řeší se židovské otázky, holocaust, ale i konec socialismu a situace v letech 1988 a 1989. Autor kouzelným způsobem využívá příběhy z Bible, židovské anekdoty a předsudky, parafrázuje je a nechává své hrdiny o nich přemýšlet a svým způsobem je i zažívat (zejména příběh Josefa a jeho bratrů). Pokud je v *Altschulově metodě* přítomna fantastická rovina, pak nejčastěji v rovině snů, možnostech hypnózy, náznacích toho, že existují paralelní světy či cestování v čase. V *Piano Live* se v jednom paralelním světě ocitáme, abychom následně zjistili, proč žijeme ve světě, ve kterém žijeme.

Piano Live je román velmi zběsilý. Na pěti stech stranách se dostáváme z alternativních Spojených států amerických přes alternativní Evropu, ve které u Slavkova domluvili tři císaři mír trvajících dvě století, ve které neproběhly I. a II. světová válka, ve které se 17. listopadu 1989 hrouť rakousko-uherská monarchie a ve které fašistické Slovensko pod vedením Husáka přesouvá židovské obyvatelstvo do sběrných táborů, přes

starověký Egypt a vzdálenou budoucnost 25. století až po návrat do 90. let 20. století. Není to pouze zuřivá jízda napříč časem, světy a příběhem. Chaim Cigan si zároveň bere na paškál židovské tradice a rituály, českou i světovou historii a veškerá „co by, kdyby“. Příběh mu poskytuje prostor pro filosofické otázky (jakkoliv nejzajímavější padla již v *Altschulově metodě*

– kdyby bylo možné vrátit se v čase, nebylo by nejlepší Mojžíšovi rozmluvit, aby odcházel z Egypta? Nebyli by židé, rabíni, pogromy... A to se ptá vrchní zemský rabín!) a jakkoliv je román rozevlátý a ukecaný, je třeba pochválit jazyk ozvláštňený židovským výrazivem. Historické reálie působí přesvědčivě – aby autor mohl s materiálem paralelních světů pracovat, musel velmi důkladně nastudovat historii a reálie tohoto světa. Třeba popis bitvy u Slavkova je až dechberoucí. A tím, jak se Chaim Cigan baví (a ostatně i pseudonymem!), vzniká jistá podobnost s Járou Cimrmanem.

A hle, Jára da Cimrman! V této chvíli nelze než nevzpomenout několika dalších jmen. Rozsáhlá saga z alternativního světa? *Valhala* Františka Novotného! Romány na pomezí filosofie, historie a dobrodružných žánrů, třeba detektivky? Umberto Eco! Židovská tematika, kabala, tajemství a mystika? *Golem* Gustava Meyrinka! Židé v budoucnosti? *Židovský policejní klub* od Michaela Chabona! Je zde od každého trochu – a přece to zůstává své. Mimochodem, rozsáhlé české fantastické sagy jsou očitě v zvestupu. *Valhala* Františka Novotného se dočkala souborného vydání r. 2014, od r. 2013 vychází *Mycelium* Vilmy Kadlečkové, ve stejném roce vyšel první díl *Algoru* Jana Hlávky a Jany Vybíralové – a teď jízda alternativním světem se židovskou tematikou. Mimochodem, k alternativním historickým románům lze přidat i skvělý *Mlýn na mumie* Petra Stančíka.

Piano Live je román na pomezí. Využívá prvky brakové literatury, hrdinové se ocitají v situacích naprosto absurdních, aby se o pár stránek nacházeli v ještě absurdnějším čase i prostoru, ale přesto nejde o prvoplánové eskapády. Celý román je prakticky jednou velkou odbočkou od „našší“ reality, abychom se na konci pětisetstránkové bichle přesunuli tam, kde jsme vlastně začali (respektive skončili v minulém díle). Je to opulentní sci-fi vuprávěnka, v níž nás autor tahá za nos či za fusekli. Ale vůbec ne hloupě – a proto se necháme tahat rádi.

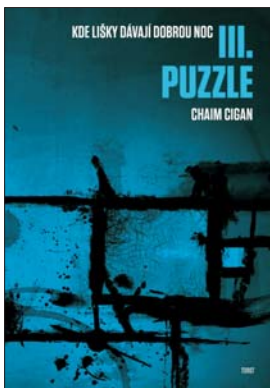
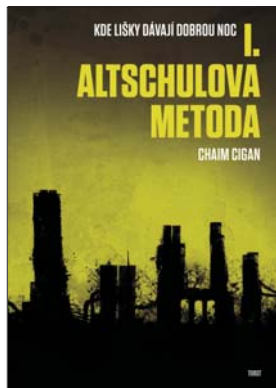
Jan Křeček

Torst, 2015, 504 str. 399 Kč

Odposlechnuto

Mezi „pachatelé dobra“ je hodně mladých lidí, předpokládám, že až tito budou mít své děti a budou se starat sami o sebe, velká část svůj názor postupně změní. Jsou ovšem mezi nimi lidé přímo napojení na státní peníze, dotace a jistotu příjmu. A ti svůj názor hájí už z existenčních důvodů.

psycholog Jiří Brancík, vojenský lékař, veterán mise v Bosně

KDE SI KVANTOVÁ FYZIKA PODÁVÁ RUKU S PSYCHOANALÝZOU

Recenzovaná kniha si vzala za téma fiktivní zpracování tajemného osudu první Einsteinovy dcery, o jejíž skutečném životě se v doslovu knihy píše: „Určité důkazy naznačují, že byla mentálně hendikepovaná. Její osud zůstává neznámý“. Autor knihy ovšem neznámou historii dotvořil poněkud odlišně od uvedeného náznaku.

V lese za Berlínem se najde nahá dívka, která trpí ztrátou paměti. Dostane se do péče psychiatra Kirsche, který krok po kroku odkrývá pravdu o její minulosti. Vyjde najevo, že dívka je výjimečně matematicky nadaná a že se v minulosti zajímala o práci Alberta Einsteina, který v té době je už slavným a celosvětově uznávaným guru moderního světa. Během práce s tajemnou pacientkou podléhá lékař stále více jejímu kouzlu – tajemnu i nevědní ženskosti. K tomu přistupuje jeho vlastní zhoršující se zdravotní stav, který má kořeny v minulé válce.

V oné době se ve světě vědy zrodily dvě revoluce – teorie relativity Alberta Einsteina a psychoanalýza Sigmunda Freuda. Kniha poskytuje i krátké vhledy do těchto rodičích se teorií v oborech fyziky a psychiatrie. Pojednává navíc o tématu tajemné dívky jakoby metodou druhé teorie – jakoby postupným psychoanalytickým procesem se z temnoty

nevědomí vyjevují střepy do postupně se zpřesňující mozaiky pravdy. Mozaikovitost je dána i střídajícími se úhly pohledu z pozice různých aktérů příběhu, a pohled každého z nich jako by zpřesňoval identitu záhadné ženy. Nevědomí v knize zastupují nejasnosti, tušení a tajemno kolem postavy mladé ženy, doprovázené navíc tíživým oblakem meziválečného období, kde člověk těžce zpracovával následky první války a už mu na obzoru stála válka druhá.

Osobnost A. Einsteina je v knize komplikovaná, jako by ji odstup od všeobecných pravd vedl i k odstupu od nejbližších lidí. S tím trochu kontrastuje náhlý a pro mne až nepravděpodobně pozitivní vývoj v závěru knihy, který ale může být výplodem nemocného mozku vypravěče.

Kniha na mne zapůsobila zvláštní tajemnou, až úzkostnou atmosférou, detektivně napínavým postupným odkrýváním pravdy i postavou hlavního hrdiny, který ve svém životě potkává typická témata té doby: do-

znívající vlivy války a nové převratné vědecké objevy.

Knihu o rozsahu zhruba 400 stran mohu vřele doporučit.

Inka Hanušová

Philip Sington: Einsteinova krev. Přel. Radovan Žitko, Paseka, Praha a Litomyšl, 2014, 400 s.

Soutěž národů – Akademie SFFH 2015

16	15	14	13	12	11	10	09	08	07	06	05	04	03	02	01	00	99	98	97	96	Suma	Firma
35	20	18	9	26	18	17	9	1	3	5	0	1	0	3							165	Argo
14	3	6	4	9	2	3	1	0	0	0	0	0	0	0	1						43	Brokilon
10	2	8	14	6	4	28	7	18	32	15	5	20	10	0	0	0	1				180	Triton
9	13	3	11	18	21	4	0	14	0	3	1	2	0	10	5	1	0	0	0	0	115	Albatros
8	7	9	16	8	11	15	18	25	9	26	27	34	29	18	16	16	9	3	10	8	322	Laser / Laser-Books
2	2	4	7	2	4	2	1	1	1	2	5	3	5	7	1	3	3	9	9	9	82	Ikaria XB1/Konektor
2	2	1																			5	Hydra
2	1																				3	Host
1	1	2	13	2	0	1	3	0	3	2	3	7	7	21	10	16	10	27	6	5	140	Talpress
1	19	16	3	3	3	6	6	2	3	2	2	1	3	11	4	7	0	0	0	0	92	Straky na vrbě
1	3	5	1	0	0	0	1	1	0	0	1	1	1	2	5						22	Fantom print
1							5	1	0	0	0	0	1	2	2	0	0	1	0	0	13	Euromedia/Knižní klub
1																						Artis Omnis

Soutěž národů je neoficiální hodnocení Interkomu, tabulka se počítá z počtu nominací jednotlivých subjektů (nominace=1 bod) a ze získaných cen Akademie (5, resp. 3 body). Pokud některá nominace přísluší více subjektům, získává každý plný počet bodů. Současné hodnocení různorodých kategorií může být v něčem zavádějící, nicméně však naznačuje při porovnání více let určité tendence a má tedy smysl.

Letošní ročník Akademie se vrátil k zásadě vítěz bere (skoro) vše, tak časté ve hvězdných dobách Laseru a Talpressu. Zatímco Argo pobralo šest vítězství, na ostatní nakladatele zbyla jen čtyři, a žádný si neodnesl více než jedno. Nicméně Brokilon se usadil na druhém místě a dá se očekávat, že čelo tabulky hned tak neopustí. Rovněž můžeme čekat další vzestup nakladatelství Host a Hydra.

ZR

God Save the Führer aneb Svět po popravě Stalina

Na samý závěr bibliografické poznámky, jež dokumentuje úctyhodné množství nejrozmanitější literatury, kterou C. J. Sansom použil pro svůj nejnovější román *Nadvláda*, o mnoho rozsáhlejší penzum, než jaké běžně využívá pro své historické thrillery z tudorovských časů, jimiž proslul, si nechal britský autor vyznání úcty na adresu románu Otčina Roberta Harrise. „Podle mne je to nejlepší alternativní historický román, jaký kdy byl napsán,“ píše.

Nelze než vřele souhlasit a dodat, že i po *Nadvládě* se na tom konstatování nic nemění.

Po bibliografické poznámce následuje ještě čtrnáctistránková Historická poznámka, jež dotáhne knihu až na 548 stran. Je to zajímavé čtení, v mnohém podnětnější než sám román.

Autor v onom apendixu vysvětluje, co jej vedlo k tomu, že v alternativních dějinách, jež v románu stvořil, rozhodil kostky právě tak, jak jsou rozhozené, a ne jinak.

Stalinova poprava a odbojář Churchill

Sansom nás zavádí do světa roku 1952, kdy už je v Evropě po válce nikoli pouhých sedm, nýbrž celých dvanáct let. Anglie utrpěla v roce 1940 několik drtivých porážek a po Dunkerku podepsala s Německem mírovou a spojeneckou smlouvu. Premiér lord Halifax tuto potupu neunesl, odstoupil a na jeho místo přišel ke kompromisům (rozuměj kolaboraci) mnohem ochotnější lord Beaverbrook.

Winston Churchill, který se premiérem nikdy nestal, ještě nějakou dobu sleduje vývoj s narůstající nevolí z poslaneckých lavic a poté přechází do ilegality a stává se hlavou podzemního hnutí odporu. Je toho stále víc, proti čemu stojí za to se bouřit. Na vnitropolitické scéně přitahuje: Němci, ač navenek ctí spojencovu suverenitu, prostřednictvím svých lidí v britské vládě ji ovládají stále bezprostředněji.

Ministrem vnitra se stal nechvalně proslulý britský nacista Oswald Mosley a v rámci policejních složek se jal zřizovat úderné oddíly, jakési zárodky gestapa, zatím uniformované. Němci nemají v Londýně jen velvyslancetví, v jehož čele stojí generál Rommel, ale i expozituru gestapa a SS.

Za německou pomoc v neklidné Indii se britská vláda zavázala svému nacistickému spojenci provést na britských ostrovech konečné řešení židovské otázky. Začíná masivní akce internace všech britských Židů, po níž by měl odejít jejich odsun na východ Evropy – nejvýkonnější plynové komory a největší tábory tam zůstaly stát, neboť zpracovávají přísun živého materiálu ze Sovětského svazu.

Tam válka trvá. Němci sice záhy dobyli Moskvu a na Rudém náměstí popravili Stalina, Rusové se však stáhli i s vojenským průmyslem hluboko do nitra Sibíře a již přes dvanáct let vzdorují nepřite-

li ve válce, která se nedá vyhrát, zato však pohlcuje nezměrné množství materiálních i lidských zdrojů. I v německé armádě už sílí pragmatické hlasy volající po ukončení nesmyslného krveprolití. Čeká se na smrt Hitlera, který má terminální stadium Parkinsonovy choroby, po níž nejspíš dojde k tvrdému střetnutí, ne-li přímo občanské válce mezi armádou a fanatickými Himmlerovými SS; hodně bude záležet na tom, na jakou stranu se přikloní Hitlerův nástupce, na něhož svět tipuje Goebbelse.

Zamíchat karty mohou i Spojené státy, jejichž nově zvolený prezident Adlai Stevenson by mohl změnit dosavadní americký izolacionistický kurz. Leccos se šušká i o atomové zbrani, jejíž vývoj pokračuje za mořem milovými kroky a která by mohla přinést do světového vývoje nečekaný zvrat.

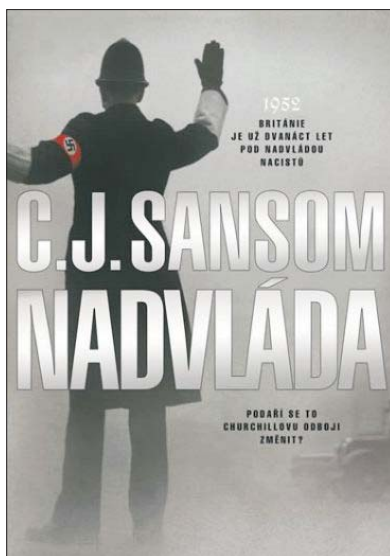
Historické omalovánky

V Historické poznámce se autor vyznává z toho, jak při odklonu od rodičovského konzervatismu k levicí, na níž od té doby setrvává, jeden z největších přerodových šoků pro něj byl nový pohled na Churchilla. To je ve Velké Británii ikona, na níž si málokdo troufne plivnout, a ani Sansom to nedělá – ostatně sir Winston v knize vystupuje pouze epizodicky –, ale v jeho pojetí je Churchill nejen přesvědčený bojovník proti domácí diktatuře a světovému fašismu, ale také zavilý imperialista, antisocialista, válečný štváček. Všemi těmito rysy jej Sansom obdařuje s mírou při vědomí, že jinou kladnou politickou postavu po ruce nemá, ale tyto vrcholně levicové charakteristiky si neodpustí.

To přinutí čtenáře maličko zbystřit. Proč taková vyhraněnost, když primárně tu jde o thriller a všechno politikum tu má sloužit jako kulisa, čím propracovanější, tím lépe, ale pořád jen kulisa – jak ji používá třeba právě Harris v *Otčině*?

Největším padouchem – vedle nesporného Mosleyho, který se odkopal i v nealternativní historii jako prvořadý proněmecký pazdřát – je v knize lord Beaverbrook. Ano, tiskový magnát ve vládě může být zlo, jenže Beaverbrook byl v realitě ministrem v Churchillově válečné vládě, která měla vzdor pragmaticky různorodému složení jediný společný cíl, zničit nepřitele, a této myšlenkové jednotě se podřídily i Beaverbrookovy zájmy. Byl to Churchillův přítel, důvěrník, a jako ministři leteckého průmyslu mu nikdo nemohl nic vytknout. Zůstává záhadou, proč ho Sansom v knize vykreslil jako největšího politického padoucha, proč mu nasadil dokonce antisemitskou psí hlavu. Že by ho k tomu vedla spalující poznámka z úst Clementa Attleeho o tom, že dotyčný lord byl jediný skutečně špatný člověk, kterého kdy v životě potkal? Na vysvětlenou: Attlee byl labourista, tedy Sansomův souvřelec.

To už se pak člověk shovívavěji dívá i

na vykreslení dalšího zajímavého protagonisty knihy i reálné britské politiky Enocha Powella. Sama esence konzervativních hodnot, imperialista od dob indického problému až po Falklandy, současně však až do smrti muž s nebyvale vysokým kreditem u britské veřejnosti. Chápu dobře, že Sansomovi takový člověk nevoní, ale proč z něho v alternativní historii udělat proněmeckého kolaborantského padoucha? Pokud vůbec byl nacionalistou, vlastencem, potom každopádně hrdě britským, ne přísluhovačským.

Jenže Historická poznámka o pár odstavců dál odhaluje autorovo ledví už docela: Nadvládu psal trochu i pod dojmem blížícího se referenda za odtržení Skotska od Spojeného království. I tyto tendence považuje za nebezpečný naci(ona)listický výstřelek. Spíš je však nebezpečná taková svěvolná a manipulativní záměna politických pojmů.

Alé co – stále si připomínejme, že jsme v alternativní historii, kde je dovoleno všechno, každý myšlenkový a politický experiment, a tuhle prostě napsal internacionalista a evropský unionista. Jsme však také v žánru spekulativního thrilleru a ten už má určitá pravidla. Jakkpak se Sansom vyrovnal s nimi?

Kdy to bouchne?

Na pozadí těchto politických kulís a také kulís ošuntělé, zubožené, deprimované a neradostné Anglie se odehrává napínavý příběh. Je prostinký: za jedním z hlavních protagonistů románu přijede při příležitosti matčina pohřbu z Ameriky bratr, který tam pracuje ve zbrojním výzkumu na čemsi velmi závažném a hrozně moc tajemném.

Jeden jako druhý mají sociopatické sklony: utápnutý a trvale ponižovaný britský bratr se vzdor značnému intelektu ubíjí na postu geologa v jakémsi vědeckém ústavu. Sebevědomý a sebestředný Američan do dotáhl po všech stránkách dál, kromě jiného i k alkoholismu. Při krátkém setkání obou mužů výřvou staré křivdy, dojde k hádce, posléze strkanici a nepřibojný Brit prohodí opilého Američana oknem v patře.

Tak to vysvětluje policii, a proto se vzápětí dostane do psychiatrické léčebny: nezvladatelný výbuch emocí, doprovázený navíc nesmyslným pokřikem o blížícím se konci světa.

Jenže Frank Munster prohodil bratra Edgara oknem kvůli

tomu, že mu bratr v opileckém výlevu prozradil něco, co nenápadná šedá myš Frank stěží unese. Prozradil mu, na čem za mořem pracuje, na jak strašné zbrani. A prozradil mu také, v čem spočívá tajemství její výroby.

No toto... Věřili byste tomu? Že by to bylo tak prosté, jako „tři vejce, polévková lžíce mouky, skrojek másla“...? I doktor Oppenheimer, který toho jistě o výrobě atomové bomby věděl víc než řadový vědecký pracovník Edgar Munster, by své vědění stěží dokázal koncentrovat do jedné dvou výstižných vět – víc jich Edgar nestačí Frankovi sdělit, protože už letí oknem –, které by objasňovaly nejen princip výroby, ale dávaly k ní i návod.

Přesto však Frank Munster od té doby touží zemřít, aby se tajemství, které v sobě nosí, nedostalo do rukou nepovolaným, nejlépe nikomu. Jenže to je marné přání: Edgara sice okamžitě stáhnou Američani domů, ale o jeho návštěvě a podivné bratrské rozepři se dozví všechny zúčastněné strany – Britové, Němci i podzemní odboj – a všechny se touží Franka zmocnit a tajemství z něj vydolovat.

Od této notně přemrštěné premisy se odvíjí poměrně standardní hra na kočku a na myš, která do soukolí vplétá nové a nové postavy, na nichž autor hlavně dokumentuje alternativní politickou realitu, a jen když se upamatuje, zapálí oheň pod kotlem thrilleru, který pak zase chvíli solidně odsypá.

Protagonisté však tráví hodně času sáhodlouhými retrospektivními hovory a myšlenkami, přejíždějí z místa na místo a nově vstupujícím aktérům něco z již uvedeného znovu převyprávějí, řeší věci, jaké by v tak vypjaté situaci řešil jen idiot... proto oněch 548 stran. A čtenář se stále ptá: Kdy to bouchne?

Půlnoční přestřelka na kamenitém mořském pobřeží je jako vystřižená z filmu typu Casablanca. Efektní. Na moři čeká americká ponorka, pronásledování hrdinové musí opustit Anglii. Frank nakonec spolpne s kapslí cyanokáli i recept na výrobu atomovky. Nakonec jí nebylo zapotřebí. Umřel Hitler a Německo se samo pohřbilo v občanské válce.

Bohdá to bouchne jindy.

C. J. Sansom: *Nadvláda (Dominion)*. Překlad: Petruška Šustrová. BB Art, 2014.

Roman Lipčík

Josef Pecinovský: Areston

Nový thriller klasika české sci-fi

Jednou za osm let se k Zemi přiblíží Areston – podivuhodné umělé těleso o průměru jednoho kilometru s podmínkami vhodnými pro život člověka. Ovšem objekt se nestal předmětem vědeckého bádání ani výzvou dobrodruhům. Stal se nejtvrděším vězením Sluneční soustavy, vězením, které nepotřebuje dozorce. Vládou zde drsné zákony silnějšího. Otrokářství, násilí a znevažování jakékoliv lidskosti, to vše je na denním pořádku. Ovšem Terstegen, odsouzený k pobytu za protivení se mocným, se se stávajícím řádem nehodlá smířit. Ví, že má jen dvě možnosti – shrbit se a zradit vše, čemu kdy věřil, nebo vyzvat osud, stát se pánem Arestonu a odhalit všechna jeho tajemství... To ovšem není nijak jednoduché, protože jako každý, kdo se nahý ocitl v přijímací chodbě Arestonu, začíná na tom nejnižším stupni zdejší společnosti, tedy jako otrok.

Nejnovější román klasika české sci-fi je strhujícím dobrodružstvím z nelidského vesmírného vězení, kde přežijí jen ti nejsilnější a nejednodušnější!

100. svazek Edice Pevnost, 1. vyd., měkká vazba, formát 115x180, 336 str., 289,- Kč

Co je fantastika?!

(recenze knihy *Po divné krajině* Terezy Dědinové)

Podtitul knihy je přesný: *charakteristika a vnitřní členění fantastické literatury*. Potřebujeme něco takového? Vždyť je to přece jasné: máme sci-fi, fantasy a horor, to jsou hlavní žánry, a v jejich rámci pak lze zmínit třeba městskou fantasy, steampunk, new weird nebo space operu. Jednoduché, srozumitelné, každý fanoušek tomu rozumí... no jo, ale zkuste si to defi-

novat! Je Anthonyho trilogie *Adept sci-fi*, nebo fantasy? A co Zelaznyho *Podvrženec/Dívomág* (a spousta dalších Zelaznyho knih)? A co vlastně Komenského *Labyrint světa a ráj srdce*? Utopie? Alternativní svět? Sci-fi? Nebo to není fantastika? A co Michal Ajvaz a *Druhé město*? A jak definovat fantasy, když v Harrym Potterovi se náš svět objevuje, ale Středozemě nebo Westeros nemají na náš svět žádnou vazbu – a přitom vše zmíněné je jednoznačně fantasy?! A když sáhneme do nejbližší doby: v březnu 2016 vyšel třetí díl „fantastické“ tetralogie Chaima Cigana (alias Karola Sidona) *Kde lišky dávají dobrou noc* s názvem *Puzzle*. Mix reálné historie, alternativní historie, židovské mystiky, snění a cestování v čase. Román sledující osudy židovských hrdinů v různých epochách? Autobiografie záměrně zkršená výmysly? Fantastika? Hra? Při bližším zkoumání dojdeme k tomu, že existují buď definice příliš široké, nebo definice příliš úzké. Respektive k jednomu: fantastiku nelze definovat.

Tereza Dědinová se intenzivně zabývá tím, proč spisovatelé používají fantastické prvky, k čemu tyto prvky slouží a jakým způsobem jsou používány. Ptá se doslova: „*Jaký je smysl fantastična v literárním díle? Je to ozvláštňení reality, postižení její hlubší úrovně, nebo naopak odvrát od krásy i nároků všedního dne a únik do říše snění? A jaký význam přesně nalezí výrazu fantastické?*“ Aby vzápětí dodala, že „*pokus o odpověď se nemůže obejít bez vyjasnění pojmu realita*“ (obě citace ze str. 204) a že vyjasnění toho, co je realita, je minimálně problematické. Každý z nás má svou vlastní realitu, která je proměnlivá, mění se s časem i prostorem. Realita 14. století je jiná než realita 21. století. Realita nábožensky silně založeného člověka z Jeruzaléma se nutně liší od reality zarytého ateisty z Rio de Janeira. A co hůř: to, co bylo kdysi přirozené, se může dnes zdát nadpřirozené. A naopak.

Pokud vezmeme v potaz, že veškerou fantastickou literaturu spojuje užití fantastického prvku, zdálo by se, že jej lze použít pro vnitřní strukturaci. Ale nesmí se to přehánět. Shodně se na tom, že Shakespearův *Hamlet* není fantastika. Přesto se tam vyskytuje fantastický prvek: duch Hamletova otce. Ve shodě s Nancy H. Traillovou (*Možné světy fantastiky*) Dědinová říká, že „*fantastické je takové dílo, ve kterém je fantastický prvek pro tvoření fikčního světa zásadní a neobjevuje se pouze ojedinelé nesa zcela specifickou funkci*“ (str. 58).

Autorka postupně a logicky čtenáře provází svými (i cizími) úvahami na dané téma a následně dochází k vnitřní strukturaci fantastické literatury na základě motivace fantastického prvku. S použitím Lofti A. Zadehem představené teorie neostrých množin (v angličtině *fuzzy sets*) dospívá Dědinová ke třem základním množinám: *množina zdání realističnosti* (hard sci-fi, alternativní historie), *množina vyvolání pochybností* (často díla P. K. Dicka, postmoderní literatura) a *množina postižení vnitřní souvislosti* (kam autorka řadí např. *Zeměplochu* Terryho Pratchetta nebo *Levou ruku tmy* Ursuly K. Le Guinové).

Z daných premis nutně vyplývají otázky, a to otázky těžko stravitelné pro ortodoxního fanouška např. akčních příběhů. Co dělá fantastiku fantastikou? Jsou to hvězdné kóráby, mimozemšťané, elfové? Jak moc nám dnes fantastika supluje dobrodružné příběhy a jak moc nám jde pouze o překotný děj, u kterého není třeba příliš používat hlavu? Mnohé z toho, co tradičně považujeme za fantastiku, je dobrodružný příběh ozvláštěný neobvyklým prostředím. Neměli bychom chtít po fantastice víc? Není škoda jejich takřka neomezených možností využívat k tvorbě triviálních příběhů?

Celá publikace je vlastně přemítáním. Autorka nahlas přemýšlí o problémech spojených s pojmem „fantastická literatura“, s významem tohoto pojmu, s jeho zařazením v rámci literatury jako celku. Tereza Dědinová si není všude stoprocentně jistá. Nepředkládá jednoduchá řešení. Ale ne proto, že by se v dané oblasti neorientovala. Naopak: nabízí rozhled, který nemá v dané oblasti v České republice pravděpodobně nikdo jiný (a pokud, je těch lidí velmi málo). A není to jen rozhled či nějaké chvástání se. To, co je nám v *Po divné krajině* nabízeno, je přemýšlení. Ucelené, logické a konzistentní. A v neposlední řadě styl, který je na odbornou publikaci neobvykle čtivý (viz např. úvod celé knihy, ten je vyložene beletristický). Pokud to s fantastikou myslíte vážně, tohle je kniha, kterou nemůžete minout.

Hodnocení: 100 %

Jan Křeček

Knihy v elektronické podobě zdarma dostupná zde:
www.phil.muni.cz/wucl/home/Downloads/Tereza_Dedinova_-_Po_divne_krajine.pdf

Odposlechnuto

Že prý majitelé aut s pofidérním softwarem mají jet do servisu a tam se jim pošťourají v autě. Divím se: proč by to měli dělat a jaký bude výsledek toho pošťourání? Jde přece o emise. Pokud po tom upgradu softwaru měly být ty emise větší, pak by to bylo celé hovadina, ne? Kdyby zůstaly stejné, proč mají lidé do servisu jezdit? A kdyby měly emise klesnout, proč ten humbuk a proč to neudělal VW dávnou? **ON**

Civilizační šok²

Část sedmnáctá: Největší americká válka

Pokud jde o války, v Čechách si nejvíc připomínáme tu druhou světovou. Je to logické. Byla to historicky poslední a největší válka v Evropě, která zasáhla i do českých zemí a v televizi nás krmili podrobnostmi po celou dobu našeho dospívání. Jako kluci jsme si nehráli na indiány a kovboje jako v USA, ale na Němce a partyzány (v USA nikdo nechtěl být indiánem, v Čechách Němcem). Převaha druhé světové v obecném povědomí je pochopitelná. Vzpomínky na to, že se Češi zúčastnili jiných válek, už poněkud vyvanuly. Povědomí o první světové udržuje hlavně Haškův Švejk, ale líčí ji výrazně neheroicky. Vzpomínky na Prusko-Rakouskou válku a masakr u Sadové jsou příliš bolestné (viz *Síratky z rozumu* V. Neffa). Třicetiletá válka zdevastovala české království a Bílá hora na náladě nepřidá. Hlouběji v historii najdeme husitské války, ale jejich význam je problematické. Byla to banda teroristů, rané výhonky proletářského hnutí, nebo první pokus o reformaci církve? I když vynecháme ideologické nálepky, stále se můžeme ptát, která z válek vlastně vytvořila z obyvatel naší kotliny český národ? Na které hrdiny máme být hrdí? Hrabal, Škvorecký ani Hřebejk v tomto směru moc nepomáhají.

V USA mají historickou reflexi také komplexní, ale jedno-dušší o to, že většinu válek vyhráli (vietnamský komplex byl vyléčen po první válce v Perském zálivu, 1990). Přesto mě překvapilo, že ve Spojených státech nerezonuje druhá světová válka tak dominantně jako u nás. Jistě, pořádají se oslavy a ulicemi o výročích pochodují poslední žijící veteráni. Filmy zobrazující druhou světovou válku však nedominují, protože americká kinematografie pilně připomíná i ostatní konflikty. Pro ty, kteří se dobře neorientují v historii USA, uvádím v tabulce vybrané americké války minulosti. Co se týče počtu obětí, mezi nimi dominuje největší americký konflikt – občanská válka Severu proti Jihu. Po létech zakoušení amerických reálií na vlastní kůži si troufám si tvrdit, že právě tento konflikt byl pro Američany nejbolestivější a dodnes ho prožívají ze všech nejvíce.

Příčin tohoto sentimentu je několik. Je to historie obzvlášť trýznivá proto, že v občanské válce bojovali Američané proti Američanům. Stáli proti sobě nejen spolužáci z West Pointu, ale obchodní partneři, přátelé a členové rodin. Válka rozdělila i celé státy. Virginie se s vypuknutím války rozpadla na Virginii a West Virginii a tohle rozdělení trvá dodnes. Občanská válka bolí víc také proto, že se sčítají oběti na obou stranách. Když to uděláte, dojdete k číslu, že Spojené státy zaplatily za opětovné sjednocení dvěma procenty populace. Z tabulky vyplývá, že počet obětí byl největší i v absolutních počtech padlých obyvatel USA. Konflikt zruil na americké půdě, zničil infrastrukturu celých oblastí, zdevastoval stovky měst a dodnes nepanuje shoda, kdo byl padouch a kdo hodný. V rámci výročních oslav konce války se pořádají rekonstrukce bitev. Dnešní jižané pořád fandí „svým“ konfederacním vojákům v šedivých uniformách a nikdo z nich nechce hrát unionisty. Učitelé dějepisu se dodnes při líčení událostí kroutí jako žížaly a snaží se být tak

politicky korektní, jak jen to je při líčení historických událostí možné.

Stejně jako první světová válka v Evropě měla i občanská válka v USA několik příčin, které se dají pochopit. Co je nepochopitelné, je nadšení lidí, kteří se jako dobrovolníci hlásili do armády. Nepochopitelná je naivita, se kterou si politikové mysleli, že právo je na jejich straně a vítězství musí být jejich. Jižané i severané podcenili množství obětí, které konflikt přinese. Občané obou stran válku podporovali s nadšením. Dobrovolníci se na začátku hlásili do armády v takových počtech, že je museli odmítat. To brzo pominulo.

Protože dějiny píšou vítězové, dnes už „víme“, že ti špatní v první světové válce byli Němci. V případě USA připadla nálepka „oškliváci“ státům Konfederace. Jenže jižní polovina USA si to dodnes nemyslí. Pokud máte rádi staré grotesky, můžete nadšení po vypuknutí občanské války spatřit ve filmu *Frigo na mašině* s Busterem Keatonem. V originálu se jmenuje *The General* (černobílá komedie z r. 1926). Film je zajímavý tím, že je líčen z pozice Jihu. Konfederacní armáda jsou sympatíci, severané nepřátelé. Možná i proto film neměl úspěch a za nejlepší němý film všech dob byl označen až o padesát let později.

Abych pochopil americkou schizofrenii v přístupu k občanské válce, pokusil jsem se porovnat argumenty předkládané oběma stranami. Zde je moje analýza.

Otcové zakladatelé řešili už při vzniku Spojených států nepřijemný problém. Deklarace nezávislosti z r. 1776 tvrdí, že všichni Američané jsou svobodní a navzájem si rovní. Jenže v jižních částech nového státu žil velký počet otroků, téměř dvacet procent populace USA. Šmahem zrušit otroctví nebylo politicky průchodné, protože na stát, který krade lidem majetek, by se jižní kolonie vykašlaly. Ano, otroci představovali velký majetek a znárodnování nebylo v Americe populární. Vždyť George Washington, první prezident a vrchní velitel armády za revoluce, byl otrokář ve Virginii. Autor Deklarace nezávislosti Thomas Jefferson (třetí prezident) vlastnil sto otroků. Mimochodem, bohatí plantážníci z jihu financovali armádu nového státu a umožnili tak vznik USA. Co s tím? Řešení bylo jednoduché. První dokument, Články konfederace z r. 1781, se jakékoliv zmínce o otrocích vyhnul.

Články konfederace však byly propadák. Důkladnější zákonný rámec federace řešící vztahy mezi státy byl nezbytný, jinak by se USA rychle rozpadly. Proto vznikla nová ústava. I při jejím sepisování se však střetli zastánci a odpůrci otrokářství v čelní kolizi. Severní státy chtěly s odpornou praxí skoncovat, ale Georgie a obě Karolíny hrozily vystoupit z Unie. Bylo nutný kompromis. Jižané chtěli uhájit nejen otroky, ale své zájmy. Vždyť celý systém poměrného zastoupení v parlamentu je založený na počtu občanů ve státě. Jižané měli čtyřicetiprocentní populaci otroků, které nechtěli počítat jako plnoprávné občany s hlasovacím právem, ale chtěli, aby se jejich množství zohlednilo. V sázce byla silnější pozice v zastupitelských orgánech a při volbě prezidenta.

Kdyby trapné handrkování kolem konstituce probíhalo v přímém přenosu, mnohým občanům by se z toho obrátil kufr. Naštěstí v osmnáctém století televize neexistovala, takže otčům zakladatelům mohla historie připsat vysoký morální kredit. Nakonec dospěli ke kompromisu, otroci se započítávali jako tři pětiny občana. Skřípání severních zubů doprovázel i ústupek, že o zákazu dovozu otroků do USA rozhodne až komise v roce 1800 a že severní státy budou povinně vracet uprchlé otroky jejich jižním majitelům. Ústava byla přijata, ratifikována. Na občanskou válku bylo zaděláno.

Liberálové v Nové Anglii akceptovali kompromis, protože si mysleli, že otrokářství je zanikající instituce. Je nehumánní a ekonomicky se nevyplácí. Vyspělé státy v Evropě ho odbourávaly, nebo alespoň zakázaly dovoz otroků a obchodování s nimi (Britské impérium, r. 1808). Jenže problém nečekaně vyhřeznul, když USA koupily od Napoleona Luisianu (r. 1803), obrovský pruh země táhnoucí se centrem kontinentu až nahoru ke Kanadě. Jak se USA začaly rozrůstat o další teritoria, bylo nutné znovu řešit rovnováhu sil. Mají být vznikající státy otrokářské, nebo svobodné? Oběma stranám bylo jasné, že kdo získá v parlamentu převahu, změní ústavu a zákony ve svůj prospěch. Amerika bude buď celá otrokářská, nebo otrokářský systém končí. Řešení známé jako Kompromis roku 1820 přinesl dočasnou úlevu. Missouri vstoupilo do USA jako otrokářský stát, Maine se oddělil od Massachusetts jako stát svobodný. Ve všech nových (budoucích) státech na sever od třicáté šesté rovnoběžky (kromě Missouri) se stalo otrokářství nezákonné.

Kupodivu, otrokářský systém v Americe ekonomicky nezahynul, jak si liberálové mysleli. Naopak. Vynález Bavinového džina (r. 1793), stroje na zpracování surové bavlny, způsobil zvrat. Jih přešel z tabáku na bavlnu a začal zásobovat textilní průmyslovou revoluci v Anglii. Prachy tekly proudem, jižní města, třeba Charleston v Jižní Karolíně, patřila k nejbohatším v USA. Plantážníci na jihu si žili dobře, bílá chátara hůře, ale snili svůj americký sen, že se jednou plantážníky stanou. Otroků se na názor nikdo neptal. Protestovali jen sluníčkáři ze severu.

V době, kdy Británie zrušila otroctví nejen v Anglii, ale i v téměř celém impériu (1833) pokračovala americká debata s netenčenou silou. Jižní státy vnímaly jakákoliv omezení ze strany severanů jako vměšování. Severní státy přijímaly uprchlé otroky a umožnily jim útek do britských kolonií (dnešní Kanada) pod ochranu britské jurisdikce. De jure severní abolitionisté pomáhali krást jižní majetek. Další kompromis v roce 1850 naposledy oddálil vznikající konflikt. Kalifornie vstoupila do Unie jako svobodný stát, i když část státu leží pod třicátou šestou rovnoběžkou. Komplikovaná výměna území proběhla mezi Novým Mexikem a Texasem a oba státy si mohly vybrat stranu. Texas zvolil otroctví, Nové Mexiko váhalo. Jižní státy získaly zákonnou možnost stíhat uprchlé otroky na sever USA a přivléci je zpět. Scény honů na otroky v severních městech vzbudily veřejné pohoršení.

Kompromis nevydržel dlouho. Kansas a teritorium Nebraska měly být podle prvního Kompromisu r. 1820 svobodné státy, ale roku 1854 Kongres odhlasoval, se mohou rozhodnout

jejich občané. Osadníci se začali hádat a v Kansasu vypukla malá občanská válka se stovkami obětí. V následující debatě zmlátil poslanec Andrew Butler z Jižní Karolíny senátora Charlese Sumnera z Massachusetts v parlamentu holí do bezvědomí (r. 1856). Členové zákonodárného sboru začali chodit na zasedání ozbrojení. Butler nebyl nijak potrestán. Naopak, jeho popularita vzrostla a z Karolíny mu voliči zaslali nové hole do zásoby.

V roce 1857 doputovala soudní pře bývalého otroka Dreda Scotta k nejvyššímu soudu. Následoval svého pána do Illinois a tam léta žil jako svobodný člověk. Po přestěhování nazpět do Karolíny se měl opět stát otrokem. Dred Scott nechtěl a soudil se o svou svobodu a možnost zůstat na severu. Soud rozhodl, že právo podat žalobu má jen svobodný člověk. Dred Scott byl osobní majetek, takže jeho pře byla bezpředmětná. Otrokoval v poutech zpátky k pánovi.

K vypuknutí války přispělo mnoho drobných detailů. John Brown a jeho banda zaútočila roku 1859 na skladiště zbraní ve Virginii s cílem rozpoutat povstání černého muže, který pod bičem otrokáře žil. John Brown byl zkrachovavec, náboženský fanatik, abolitionista, který se zapojil do bojů v Kansasu a dotáhl to až na šibenici. Jeho čin bychom dnes kvalifikovali jako terorizmus, ale na severu měl velkou podporu. Ve výsledku inspiroval nejen populární píseň, ale také přerod jižanských milic, které ho marně honily, do bojeschopné síly, budoucí konfederáčnické armády. Dalším kaménkem v mozaice událostí byl krach takzvané Whig party, která dala USA čtyři prezidenty. Rozložila ji právě otázka otroctví. V padesátých letech devatenáctého století se zformovala nová strana – republikáni. Ti měli v programu abolicí otrokářského systému a kandidovali na prezidenta známého odpůrce otrokářství, právníka Abrahama Lincolna. Jih se vítězství tohoto muže děsil.

Nejdůležitější příčinou vedoucí k válce byla otázka otroků, ale na Jihu ji vnímali také jako omezování svých suverénních práv. Sever jim tvrdil, že otrokářství není humánní a možná měl pravdu. Jenže do jejich plantážnického stylu života jim žádní abolitionisté a negři neměli co kecat. Ti první tomu nerozuměli, ti druzí byli podřadná rasa. Pro polointeligentní otroky bylo vzdělání zbytečné, proto ho měli přímo zakázané zákonem. Pokud se to Severanům nelíbí, tak Jižané opustí Spojené státy a budou žít dál podle svých pravidel. To je svaté právo každého svobodného státu a svobodných občanů.

Lincoln si to nemyslel. Když v listopadu 1860 zvítězil v prezidentských volbách jako první republikánský kandidát v historii, začala se mu jeho země drodit pod rukama. Ještě dřív, než byl inaugurován do úřadu (4. března 1861), několik států opustilo Unii. Začala Jižní Karolína, jejíž parlament dvacátého prosince 1860 odhlasoval vystoupení ze Spojených států. Během pár měsíců se k nim přidal skoro celý Jih. Jižní milice obsazovaly federální pevnosti a konfiskovaly zbraně. Udržela se jen Fort Sumter v Jižní Karolíně, ale posádka byla v obklíčení a bez přísunu posíl a zásob. V únoru 1861 si Konfederace států zvolila vlastního prezidenta Jeffersona Davise.

Lincoln měl jasno. Okamžitě po nástupu do úřadu začal bez svolení Kongresu vést válku. Sever měl k dispozici jen 17 000

mužů ve zbrani, většinu z nich na Západě, a byl velmi zranitelný. Přesto Lincoln prohlásil, že žádný stát nemá právo odstoupit od Unie, a jižní státy označil za vzbouřence. Zároveň však otupil ostří výroků a tvrdil, že mu jde o udržení Unie států a nehodlá rušit otroctví. Připravoval válku, ale doufal v politické řešení. Dokonce rozkázal vrátet na Jih otroky utíkající za svobodu, jejichž proud s vyhlášením Konfederace zesílil.

Vůli k politickému řešení však na Jihu hledal marně, Jižané chtěli vlastní stát. Lincoln neměl jistou pozici ani v parlamentu Unie, situace byla kritická. Proto nečekal na souhlas rozhádaného Kongresu a začal vládnout pomocí prezidentských výnosů. Tedy přesně způsobem, který republikáni vyčítali ve druhém volebním období Obamovi. Vyhlásil mobilizaci, začal námořní blokádu Konfederace a poslal vojsko do takzvaných hraničních států, tedy do Missouri, Kentucky, Delaware, Marylandu a West Virginie. Tyto státy měly otroky, ale lavírovaly mezi Unii a Konfederací. V Baltimoru (Maryland) dal zatknout zákonodárce, protože reálně hrozilo, že odhlasují připojení k Jihu, což udělala část Virginie. V odstěpené části Virginie Konfederace ustavila své hlavní město. „Bílý dům“ v Richmondu ležel od Bílého domu ve Washingtonu DC pouhých sto mil.

Strategie nadbílání, kompromisů a tvrdé ruky Lincolnovi nepomohly. Jih se do jeho náručí vracet nehodlal. Naopak, Konfederace podnikala všechny kroky, aby potvrdila svou nezávislost. Na papíře její vyhlídky ve válce nevypadaly dobře. Proti 22 milionům Seveřanů stálo jen 9 milionů obyvatel Jihu, z čehož 4 miliony byli otroci. Většina průmyslu ležela na území Severu, stejně jako železniční síť a lokomotivy. Jih neměl prakticky žádné loďstvo. Podle všech předpokladů to měla být rychlá válka s jasným koncem. Jednoduchá záležitost. ➔

Smějící se bestie:

Z diskuse k článku: **Osm džihádistů chystalo atentát, omylem se odpálili už na cestě**

Tak hlavně že se nikomu nic nestalo.

Jako v pohádce... Všechno dobře dopadlo...

Dalo by se to považovat za pracovní úraz. :)

Hoši děkujeme!

Tak tahle akce doslova vybuchla.

„Děláš velkou chybu, Mohammede. To se ti jednou vymstí.“ / „Co zas?“ / „No, to tvoje vracení sirek do krabičky... Jednou to poznáš.“

100% úspěšná akce

Tomu se říká předčasné vyvrcholení...

A pak, že jsou zpravodajství plná negativních zpráv.

To je tak, když se člověk těší do ráje a už se nemůže dočkat.

*** **

A teď slyším trávu růst – jestlipak ten náhlý bruselský zájem o Babišovy notoricky známé střety zájmů nemá pozadí v Babišově postoji vůči migrační krizi? To se pozná velmi snadno, že třeba aféra utichne a Babiš se opět otočí. Jakmile ho uvidíme s cedulí Willkommen, bude to jasné.

Ondřej Neff

k vyšetřování AB Evropským úřadem proti podvodům OLAF

Konfederace měla pouze několik výhod. Schopnější generály, lépe vycvičenou jízdu a prostý fakt, že byli v pozici „napadeného“. Stačilo jim dostatečně dlouho se bránit a podlomit vůli Severu k nákladné válce. Pak by přišlo na řadu politické řešení. Podobně jako ve válce o nezávislost, kdy Američané zvíťezili díky pomoci Francie, spoléhali Jižané na zahraniční mocnosti. Především na to, že zasáhne Británie, které dodávali bavlnu pro její továrny. Nemuselo jít zrovna o vojenskou pomoc, stačilo by diplomatické uznání, uvolnění námořní blokády a podpora silného partnera při vyjednávání.

Historikové bez fantazie tvrdí, že Jih nemohl nikdy vyhrát. Od začátku neměli šanci. Historikové s fantazií a spisovatelé sci-fi si jiný konec konfliktu představit dokážou. Novela *Bring the Jubilee* Warda Moora jednu alternativní historii předkládá. Rozhodně by zasloužila překlad do češtiny. I historikové, kteří se obejdou bez stroje času, uznávají, že první dva roky války se pro Sever nevyvíjely šťastně. Stačilo trochu štěstí a Británie mohla uznat Konfederaci a vyřešit své problémy s dovozem bavlny. Politické kruhy v Británii (Francii) se skutečně klonily na stranu Konfederace, i když to bylo spíš v duchu hesla „rozděl a panuj“. Anglie nezapomněla, že jim američtí rebelové ukradli kolonie a na válku s USA v roce 1812. V zájmu Anglie bylo oslabit konkurenci a rozdělit USA na dva slabší státy.

Tento možný scénář se zdárně vyvíjel od začátku války. Angličané prodali Konfederaci několik válečných lodí a rychlé obchodní škunery zvané „blockade runners“, které pašovaly zboží z Jihu do Anglie a zpět dovážely válečný materiál. Britové tak vyzbrojovali protivníka a Unie s tím nedokázala nic dělat. Zajaté obchodní lodi pouze zkonfiskovala a námořníky britské národnosti propouštěla. Lincoln nemohl Anglii popudit, protože si byl vědom možných následků. I tak se diplomatický konflikt dostavil už v roce 1861. Americké loďstvo zajalo britský parník Trent v mezinárodních vodách, protože měli zprávy, že na palubě cestují do Anglie dva diplomati Konfederace. Ti byli dopraveni na Sever a uvězněni. Britové protestovali a přesunuli 11 tisíc vojáků do svých kolonií v Kanadě. Britské loďstvo vyhlásilo bojovou pohotovost. Anglie zvažovala své šance v případě vypuknutí války s Unii a měla plán na dobytí New Yorku. Konflikt s mocným evropským protivníkem by zamíchal kartami a téměř jistě by přinutil Unii k vyjednávání a remíze v občanské válce. Kdyby se tak stalo, měli bychom dnes dvoje Spojené státy, což by zajímavě ovlivnilo historii dvacátého století.

Dnes se najde jen několik historiků, kteří odmítají zjevný „fakt“, že Sever musel v občanské válce zvítězit. Podle nich měl větší šance Jih a prohrál několika chybnými tahy. Něco na tom bude. Kdyby musel slabší protivník pokaždé zákonitě prohrát, četli bychom ve škole staré perské báje a pověsti, v Anglii by měli povinnou výuku němčiny a Finsko by bylo jednou z republik Sovětského svazu. A rebel George Washington by se po prohrané válce za nezávislost britských kolonií houpal na náměstí v Pensylvánii. ➔

Proč tedy Konfederace nevyhrála? Jak to dopadlo a jak se vítězství Unie v občanské válce dodnes odráží v životě USA, se dozvíte v následující kapitole.

Název války	V letech	Počet padlých USA	Ztráty v % populace (vztaženo na r.)
Americká válka za nezávislost	1775-1783	25 000	0.899 % (1780)
Britsko-americká válka r. 1812	1812-1815	15 000	0.207 % (1810)
Indiánské války	1817-1898	3 100	0.004 % (1900)
Mexicko-americká válka	1846-1848	13 283	0.057 % (1850)
Občanská válka Jihu proti Severu	1861-1865	625 000	1.988 % (1860)
Španělsko-americká válka	1898-1902	2 500	0.003 % (1900)
Filipínská válka	1898-1913	4 200	0.006 % (1900)
První světová válka	1917-1918	116 516	0.110 % (1920)
Druhá světová válka	1941-1945	405 399	0.307 % (1940)
Korejská válka	1950-1953	36 516	0.020 % (1950)
Válka ve Vietnamu	1964-1975	58 209	0.030 % (1970)
Válka v Zálivu	1990-1991	294	0.0001 % (1990)
Válka Afghánistánu a Iráku	2011-2014	6 845	0.002 % (2010)

Zdroj: Wikipedie a www.va.gov/opa/publications/factsheets/fs_americas_wars.pdf

Martin Gilar

Několik nesourodých myšlenek o trestní odpovědnosti

Když mě Daniela Kovářová požádala o pár vět na téma snížení věku trestní odpovědnosti mládeže, tak jsem nejprve jako správný scifista zapřemýšlel o argumentech právě opačných, tedy pro zvýšení věku, od kterého jsme trestně odpovědní.

Vyšel jsem z toho, že mladí lidé se dnes vzdělávají do pětadvaceti, občas do třiceti let, velmi často do té doby žijí u rodičů a mají i řadu dalších rysů dříve obvyklých u nezletilých. Možná jde o jakousi psychickou neotenií danou nutností být schopen vstřebávat poznatky ještě ve věku, ve kterém v minulosti bylo nutné na jejich základě činit závažná životní rozhodnutí. Stále častěji se hovoří o tom, že naše společnost bude nutit lidi, aby se za život několikrát přeškolili a změnili obor. Pak by jistá otevřenost změnám a uchování dětské schopnosti se učit a redefinovat své postoje a názory byly výhodou, ba dokonce nutností.

Pokud by se to ale spojovalo se snížením trestní odpovědnosti, vyvstává otázka, kdo by už vlastně byl za své činy odpovědný?

Na jedné straně jsme svědky zakládání dětských parlamentů, snižování hranice volebního věku nebo alespoň voleb nanečisto pro ty, kdo ještě volit nemohou, to vše jistě vedeno chválnou snahou zvýšit zájem mladých o věci veřejné, na druhé vidíme masivní přesun odpovědnosti za chování, bezpečnost a výsledky na jejich rodiče a učitele. (Za cokoli, co se přihodí „dítěti“, musí být nalezen nějaký zodpovědný „dospělý“, jak řekl nevím už kdo, žijeme ve století automatické viny*.)

Děti vychovávané v této atmosféře totální beztrestnosti se jen velmi obtížně propracují ke konceptu osobní zodpovědnosti. Pokud chceme, aby z dítěte vyrostl občan a ne jen další klient státního zaopatřovacího mechanismu, je nutné velmi pečlivě vyvažovat volnost, která může vést ke svobodnému myšlení potažmo kreativitě, a povinnost odpovídat za své konání, která vede k přerodu „sobeckého zvířátka“ v „uvědomělého občana“.

Mám za to, že západní civilizace vychýlila výše naznačenou rovnováhu až příliš směrem ke svobodě a nezodpovědnosti a že by děti a mládež měly být postihovány od nižšího věku; že musí být odpovědní za své činy nejpozději od doby, když už smí souložit (a někde snad i volit).

Mělo by ale jít o jednu položku celospolečenského obratu od společnosti, kde všichni mají svá (velmi dobře definovaná a stále se rozvíjející) práva a jejich zaručenou ochranu, ale jen vágní představu o svých povinnostech, většinou stejně takřka nevyhahatelných.

Obratu od společnosti, kde práva přerostla v nároky, které bude stále obtížnější uspokojovat. Dnes žijeme ve společnosti s klesající rychlostí růstu, možná by stálo za to zamýšlet se nad právním rámcem života v době, kdy se růst zastaví nebo dokonce začne klesat, ať z důvodu demografických nebo nedostatkem surovin. (Nesmyslnou konstrukci „klesajícího růstu“ jsem ponechal, abych zdůraznil, že ani nemáme pojmy k popisu života, kde se následujícím generacím vede v některých ohledech „hůře“ než těm předchozím.)

Není ale třeba nahlížet až do desítky let vzdálené budoucnosti, i u nás se brzy začneme setkávat s vraždami ze cti a podobnými nevyžádanými kulturními obohaceními. V Německu, kde s tím mají již delší zkušenost, vyzorovali, že se ke zločinu zpravidla přízná nejmladší člen rodiny, na kterého pro jeho nezletilost nemůže zákon dopadnout (se vši tvrdostí). Ostatně zneužívání dětské beztrestnosti není cizí ani našim nepřizpůsobivým spoluobčanům.

V těchto případech by pak paradoxně snížení věku trestní odpovědnosti vedlo k větší ochraně nejen společnosti, ale i „pachatelů“.

ZR

* asi Chuck Palahniuk nebo Quentin Tarantino, zkratka některý z největších morálních filozofů našeho věku.

Časem s vědou - květen

● velkých činech vědy a techniky

Na podzim 1895 začal profesor würzburšské univerzity Wilhelm Conrad Röntgen studovat detekci tzv. katodového záření vycházejícího z okénka výbojové trubice. Jako samotář byl zvyklý pracovat dlouho do noci. Tak i 8. listopadu zahalil trubici černým neprůsvitným papírem (který bezpečně clonil veškeré katodové záření), zhasl světlo a pouštěl do ní stále vyšší napětí. Co se však nestalo? Kromě očekávaných barevných efektů při určité voltáži náhle začalo světélkovat fluorescenční stínítko na sousedním stole. Svítalo, i když badatel mezi ně a trubici vložil laboratorní deník nebo hliníkový plech! A když před ně náhodou nastavil dlaň, strnul v šoku. Rychle k sobě přivedl prvního člověka, na kterého v budově narazil – shodou okolností biologa – a znovu nastavil ruku. Host jen zděšeně konstatoval: „To, co vidíme, jsou kosti vaší ruky...“

Po sedmi týdnech experimentování, kdy v laboratoři i jedl a spal, odevzdal Röntgen 28. prosince tajemníkovi Fyzikálně-lékařské společnosti univerzity ve Würzburgu desetistránkové předběžné sdělení *O novém druhu paprsků* (později zdomácnil pod názvem rentgenové záření). Vyšlo 1. ledna 1896 v časopise Společnosti. Těchto „deset stran, které otřásl světem“ vyprovokovalo sérii objevů, které zahájily epochu moderní fyziky.

Svůj objev Röntgen předvedl 13. ledna na pozvání (rovné příkazu) císaři Vilémovi II., všechny další pozvánky k přednáškám však zdvořile odmítl, s jedinou výjimkou povinného vystoupení ve Fyzikálně-lékařské společnosti univerzity ve Würzburgu. Proběhlo 23. ledna.

Tři dny předtím na pravidelném zasedání francouzské Akademie věd v rámci krátkých referátů (tzv. *notes*) matematik Henri Poincaré nechává kolovat snímky pořízené nepřítomným kolegou chirurgem právě pomocí Röntgenových paprsků.

Na dotaz profesora fyziky na École Polytechnique Henriho Becquerela po konkrétním místě vzniku těch pronikavých paprsků Poincaré odpovídá: Vycházejí z toho místa výbojové trubice, kde její sklo žlutozeleně světélkuje dopadem katodových paprsků.

„Fluorescence,“ konstatuje pro sebe tazatel. (Fluorescence je světélkování trvající jen během budícího ozařování.)

Doma pak Becquerela napadlo: Což takhle vybrat nějakou fluoreskující sloučeninu, nejlépe taky žlutozelenou, vybuzením na slunci se pokusit vyvolat v ní onu pronikavou fluorescenci a tu zachytit na fotografickou vrstvu? Kde však vzít takovou sloučeninu? Nenašlo by se něco příhodného v rozsáhlých sbírkách sloučenin a minerálů po dědovi? Našlo, a hned dvojmo: síran uranylo-draselný a dusičnan uranylu.

„Vybraná sůl, vystavená účinku slunečního záření,“ infor-

muje Becquerel na schůzi Akademie 24. února 1896, „způsobila zčernání fotografické desky přesto, že tato byla zabalena do černého, zcela neprůsvitného papíru. Sloučenina tedy fluoreskuje pronikavým zářením i bez vysokého napětí výbojky.“

Koncem února bylo pod mrakem a „aparatura“ (tedy uranylová sůl nasypaná na čerstvé, dobře zabalené fotografické desce) zůstala v šuplíku. Becquerel desku přesto vyvolává. Nachází černé exponované skvrny přesně v místech, kde na ní ležela sůl!

„Zkoumaná látka vysílá pronikavé paprsky i bez předchozího ozaření sluncem... Pravděpodobně tedy nejde o fluorescenci, nýbrž o fosforescenci,“ oznamuje Becquerel 2. března 1896. (Fosforescence je světélkování přetrvávající i nějakou dobu po ukončení osvit.)

Slunce však stávkuje dál. Za další týden Becquerel hlásí: „Od 3. března, tedy za víc než 160 hodin, záření soli ve tmě nezesláblo!“

16. března se akademici dozvídají, že čistý uran září víc než jeho sůl, dva týdny nato, že žlutozeleně fluoreskující dusičnan uranylu po rozpuštění ve vodě sice přestane fluoreskovat, ale pronikavé záření vydává dál.

Až v pondělí 18. května 1896 Becquerel konečně konstatuje: „Za schopnost vydávat pronikavé záření nemůže ani fluorescence, ani fosforescence, nýbrž uran sám o sobě. Tato vlastnost uranu vůbec nezávisí na jeho umístění, osvětlení nebo fyzikální či chemické podobě.“ (Dva roky nato Marie Curieová zavádí pojem *radioaktivita*.)

Oba veledůsažné objevy se v mnohém liší. Röntgen byl solitér, povahou suchar, Becquerel typ společenský. Röntgen na objevu pracoval po nocích, za zavřenými dveřmi, přičemž výsledek tajil, dokud si nebyl zcela jist, že se nemýlí. Potom ho zčistajasna publikoval tiskem. Becquerel v laborce rozhodně neponocoval, zato o každém dílčím výsledku okamžitě ústně informoval své kolegy.

Jak vidno, i když k těmúž výsledku ve vědě může vést více cest, správný objev na jejich konci je jediný.

František Houdek

Z mudrosloví smějící se bestie

Když umřeš, tak o tom ani nevíš, ale pro ostatní je to těžké. Totéž platí, když jsi debil...!

Dobrá manželka sdílí s manželem všechny těžkosti, které by neměl, kdyby zůstal svobodný.

Muslimové jsou jako rýma. Je to nepříjemný, ale dá se to vyléčit. Ale moderní levice je jako AIDS. Poničí ti imunitu tak, že tě zabije i blbá rýma.

Vizionář

Vřeštění letitého popularizátora 51

Psychiatri Jaroslav Skála (* 25. května 1916 v Plzni) se celý profesní život věnoval alkoholologii. V roce 1948 založil socioterapeutický klub KLUS (Klub usilujících o střízlivost), v téměř roce otevřel v pražské nemocnici U Apolináře oddělení pro studium a léčbu alkoholismu, tamtéž pak roku 1951 založil první ochrannou záchytnou stanici na světě, která se stala vzorem pro celý svět. Ve stejné době – ze solidarity k alkoholikům, které léčil – zcela přestal pít alkohol.

Zemřel v roce 2007.

Ale především: Jeho léčba závislosti od počátku zahrnovala prvky, které v obecnější podobě tvoří nutnou podmínku dalšího únosného vývoje lidské civilizace.

U Apolináře zavedl režim plný fyzické aktivity (počínaje časnou ranní rozčvičkou). O své náročnosti říkával: „Alkohol a drogy vůbec jsou nelítostný dravec. Tomu musí odpovídat metody boje. V anglosaských zemích jim říkají *tough love* – tuhá láska. A právě takové jsme vyvíjeli u Apolináře: že pacienti budeme spíš tvrdě trénovat než rozmazlovat.“

Princip *tuhé lásky* lze zobecnit – v dnešní době plně nereálných očekávání může být největším důkazem lásky schopnost odmítnout. A od přijetí nutnosti umět si říct „ne“ je už jen krůček k životní strategii *dobrovolné skromnosti*, ke které se Skála později opakovaně hlásil.

Jakkoli zbavil zhoubné závislosti snad tisíce postižených, ani ty nejspěšnější případy mezi nimi nikdy nepovažoval za definitivně vyléčené, ale „pouze“ za *nepijící alkoholiky*. V tomto smyslu i dlouholetí abstinenti byli pro něj neustále v léčení. Není totiž většího omylu, než že „zlo“ lze jednou provždy porazit a pak už si jenom bezstarostně užívat plodů vítězství! Člověk je evolučně uhněten k vyhledávání slasti, kterou může dosahovat buď přirozeným, dlouhodobě přijatelným a prospěšným způsobem (téměř vždy spojeným s úsilím a překonáváním překážek), nebo umělou, chemickou zkratkou, která ovšem bývá jen málokdy neškodná. Budoucnost tedy závisí na tom, na jakou stranu ve svém nikdy nekončícím zápase vychýlíme rovnováhu se svým vrozeným sklonem k neřestem.

Jaroslav Skála byl jedním z průkopníků skupinové psychotherapie u nás. V ní je podstatný prvek *sdílení* – nejen terapie, ale i problémů (často stydných). V širším pohledu představuje sdílení naději do budoucna: každý nebude moci mít svůj dům s bazénem, svoje auto, chalupu se zahradou, sadu vlastních instrumentů na všechno možné; i životní prostor a služby se budou muset nějakým způsobem sdílet. Stejně tak ovšem moc, odpovědnost, hodnoty.

Pominout ve skupině nelze proceduru určité resocializace

lidí, které závislost vytlačila na okraj. To není zanedbatelné ani v běžném životě – hustota obyvatel roste, soutěž o uplatnění nutí k většímu vypětí. Pokud se ale soužití v době silícího individualismu nemá zvrhnout v kolotoč nedorozumění a šarvátek, nutno si osvojit žádoucí sociální návyky, takřkajíc „skupinové cítění“.

„Psychotherapie sice pacientovi všechno důkladně vysvětlí, ale pak po něm chce, aby tu *hlavní práci na sobě udělal sám*.“ A to je další milník Skálových metod: bez aktivní účasti, bez vůle pacienta dostat se z toho léčba nemůže fungovat. Nicméně vůle vyléčit se stojí a padá s cílem celého toho úsilí: pro co bych se měl snažit, jakou to pro mě má cenu?

A zase se dostáváme do obecné roviny – má vůbec smysl na sobě pracovat? Stojí mi za to život, jaký mi umožňuje společnost, stát, ve kterém žiji? Nakolik mohu být pánem svého osudu? Opravdu se vyplatí být pilný, poctivý, ohleduplný?

Zdrojů tedy ubývá, lidí v pevně vymezeném prostoru přibývá, jejich nároky rostou. Žádná věda a technika je nemůže uspokojit, spíš naopak – potíže, které zpočátku vyřeší, s jistým zpožděním eskalují v jiné podobě. Zákony přírody se nezmění a jejich znalost nepomůže, pokud se nezmění sám člověk. Skálovy zásady jsou součástí této přeměny.

Ale jak na to? V době bujení iluzí o lidských právech a svobodách (a souběžného úpadku s nimi souvisejících povinností), jakož i imperativu marnotratnosti (nakupuj, podpoř růst!) už sotva lze někoho silou nutit, aby se měnil, aby si odpiral. Na to musí přijít každý sám: Pochopit význam dobrovolné skromnosti, sdílení, ohleduplnosti. Nespočinout na vavřínech. Kultivovat smysl života. Z hloubi duše přijmout onu spinozovskou *svobodu jako poznanou nutnost*. Jinak, marná sláva, rod *Homo* navzdory všem svým znalostem skončí neslavně.

My protentokrát skončíme jednou z myšlenek Jaroslava Skály: „Dnes, kdy už se západní civilizace jako celek jakž takž vypořádala s hmotnými problémy, spočívá její budoucnost v tom, jak se s realitou, kterou si vytvořila, vyrovná psychicky.“

František Houdek

Odposlechnuto o Myceliu

Dokončení Mycelia stále není na nakladatelském obzoru, ale můžete si přečíst nedávno obhájenou práci: **Vybrané narativní strategie v pentalogii Mycelium Vilmy Kadlečkové** od studenta Terezy Dědinové (viz str. 19) Jakuba Laxara, který měl k dispozici zatím napsané části pátého dílu...

Ke stažení zde: https://is.muni.cz/th/413417/ff_b/

Časem s vědou - červen

● velkých činech vědy a techniky

Mantinely hrdinství

V červnu 1893 vyrazil Fridtjof Nansen s dvanácti muži na leduvzdorné lodi Fram k severnímu pólu, kam ho měly dopravit proudem nesené arktické ledy. Když tento plán nevyšel, v březnu 1895 vyrazili z uvízlé lodi Nansen a Hjalmar Johansen po svých. Na trojích saních tažených sedmadvaceti psy vezli šest centů jídla a výstroje.

Po necelých čtyřech týdnech a zhruba třech stech kilometrech jim nahromaděné ledové balvany znemožnily postup. 8. dubna (pouhých 450 km od pólu) zarazili do ledu norskou vlnaku a obrátili k jihu.

Vždy po několika dnech zabili psa, aby nakrmili ostatní. Neustálé trhliny v ledu je nutily k vysilujícím oklikám. Naštěstí měli alespoň teplo – jen patnáct pod nulou, zato často pršelo, takže jim někdy i několik dnů nestačily oschnout šaty na těle. Jednou zapomněli natáhnout hodinky, čímž ztratili možnost měřit polohu.

Kdykoli se dostali k pásu volné vody, museli s obou kajaky vyrobit pramičku a sáně i psy na nich převézt.

Živil se ulovenými tuleni, mroži a medvědy (jednoho Nansen střelil v okamžiku, když se chystal Johansena rozsápat).

Počátkem srpna 1895 narazili na volný kanál k jihu. Zabili poslední dva psy a osm dní pluli mezi obrovskými zvědavými mroži, než dosáhli pevné půdy pod nohama (nevěděli, že jsou na jednom z ostrovů Země Františka Josefa). Koncem léta jim nezbylo než postavit si chýši z kamení, kůží a ledu a přezimovat.

Slunce poprvé po polární noci vyšlo 17. února 1896. Dva měsíce poté vyrazili na rozhodující cestu, obnávající plavbu mezi krami a mořskými proudy od jednoho ostrova k druhému. 12. června jim uplavaly kajaky s veškerým zbylým vybavením; bez nich by ztratili poslední šanci. Nansen okamžitě skočil za nimi. „Cítil jsem už, jak mé údy tuhnu. Ještě chvíli a bude konec. Pohyby se stále zpomalovaly, ale i vzdálenost se zmenšovala... Konečně jsem mohl vztáhnout ruku po lyži, ležící na zádi... Tělo však už bylo zimou tak ztuhlé, že jsem se nemohl vyšplhat do člunu... Dřel jsem se jako šílený a konečně se mi podařilo dostat jednu nohu nahoru. Pomalu jsem se sunul dál a dál. Konečně jsem seděl nahoře, zcela nehybný. A v tomto stavu jsem teď měl veslovat a jet se svázanými kajaky. Než bych je rozvázal, zmrzl bych! Jen usilovné veslování mi mohlo zase rozproudit krev. Nastavil jsem vesla proti větru a ve své tenké promočené vlněné košili jsem měl pocit, jako by mnou provanul ledový vítr... Konečně jsem dosáhl počátku ledu. Johansen přiskočil a pomohl mi nahoru... Strhal ze mě šaty a navlékl na mě těch pár suchých věcí, co jsme měli. Pak rozložil na led spací pytel, strčil mě do něho a přikryl plachtou a všim, co měl po ruce.“

18. června 1896, po více než čtrnácti měsících, během kterých urazili 670 km, se v dáli ozval štěkot psů ze stanice brit-

ské výpravy na nejnižším cípu Země Františka Josefa. Byli zachráněni.

V roce 1897 devatenáctiletý Eduard Štorch absolvoval učitelský ústav. Po několika venkovských štacích nastupuje roku 1903 na obecné škole v Praze-Libni. Dětem se věnuje i po vyučování. Společně roku 1906 nacházejí na svahu Bulovky „v zemi celého mamuta. Dobyli jsme půl dlouhého klu a nohu; je to uloženo v kabinetě měšťanské školy na Karlově. Ostatek kostry jsme již nemohli vykopat, neboť ležela v hlubokém kanalizačním průkopu, který bylo nutno zasypat. A tak mamutí kostra odpočívá na tom místě až podnes.“ Už tam vymýšlí Štorch pro žáky první příběh o tom, jak to tehdy mohlo být. Po letech vyústil v román *Lovci mamutů*.

Štorch svoje psaní bral opravdu odpovědně. Ve snaze, aby jeho příběhy z dávné minu-

losti byly co nejdělejší, trávival tehdy část prázdnin v křivoklátských lesích, kde i s manželkou tábořili ve skalách a spali na smrkových větvích. On pomocí primitivních zbraní a nástrah lovil drobnou zvěř, ona jí pak opékala na ohni rozdělávaném vrtěním vyschlých dřevků...

Kromě psaní příběhů z pravěku další jeho vášní je snaha dostat pražské děti co nejvíc do přírody. Od počátku 20. let je vozí v létě do Jugoslávie k moři, v zimě organizuje první dětské lyžařské pobyty u nás. Pro chudé děti sám vyrábí lyže.

Ale hlavně pořád hledá místo pro stálé útočiště. „Objevil jsem Libeňský ostrov, krásný a skoro opuštěný, na něm vše, čeho jsme si mohli přát: Lučiny, stromy, písek, koupání! Řekl jsem hochům: Zde zbudujeme své stánky! Problém, kterak zjednatí dětem z vnitřní Prahy vhodné místo k pobytu v přírodě, byl rozřešen...“

Po několikaletém úsilí získává v dubnu 1925 do pronájmu za 256 korun ročně pozemek na Libeňském ostrově. Když mu úřady odmítnou příspěv, prodává svoji archeologickou sbírku.

V březnu 1926 školní výbor povoluje Štorchovi na Libeňském ostrově i vyučovat. V pondělí až středu se učilo ve třídách, ve čtvrtek až neděli na ostrově. A jestliže výrok „zůsta-neš po škole!“ znamenal v kamenné škole trest, tady věta „smíš tu zůstat i po škole“ znamenala odměnu.

V roce 1930 ho tentýž výbor vyšetřuje pro „velmi závadné vyučování občanské nauce“ (ostatně nepřiznává úřadů ho provázela celý život).

Roku 1934 byla první česká škola v přírodě znenadání zrušena a pozemek byl pronajat pro jiné účely.

Po válce prožil Eduard Štorch smutné stáří. Zemřel 25. června 1956 v Praze.

František Houdek

● hrdinech

Třeštění letitého popularizátora 52

Už pradávne báje vyprávěly o lidech, kteří konali skutky vymykající se schopnostem běžného člověka. Hérokles, Théseus, Bruncvík... Z nejstarších historických mě okamžitě napadá spartský král Leonidas, který se před dvěma a půl tisíciletí postavil v průmysku Thermopyly drtivé přesile Peršanů. On i jeho věrní do jednoho padli, ale svým postojem sjednotili k odporu celou Helladu, která nakonec Peršany vypráskala.

Soudobou obdobou obětujícího se vlastence může být třeba vojn Matrosův, který za druhé světové války vlastním tělem zastínil kulomet, který jeho jednotce vytvářel bránu v postupu.

V novověku se těžiště zjevného hrdinství přesunulo jinak; meče a štíty napřed vystřídaly kormidla a kompas. Dnes si stěží dokážeme představit kuráž Kolumbovu při jeho cestě Atlantikem na západ a ještě víc Magalhãesovu, když se za mysem Horního pustil do tuplovaného neznáma Pacifiku a nevzdal se, ani když *tři měsíce a 20 dnů jsme vůbec neměli čerstvou stravu. Jedli jsme suchary, vlastně ne už suchary, ale jen prach s hrstmi červů smíchaný, protože ti to lepši sežrali; smrděly velmi myšímí chcánkami a vodu žlutou, až shnilou jsme pili po mnoho dnů, a také hovězí kůže jsme jedli, co byly na hlavním stěžni, aby se nepředěl. Od slunce i od dešťů a větrů byly velice tvrdé. Nechávali jsme je čtyři až pět dnů v moři namočené, pak jsme je na chvíli položili na řeřavé uhlí a tak jsme je jedli, a často i piliny z prken. Krysy se prodávaly za půl dukátu jedna, jen kdyby jich bylo dost..* (kronikář výpravy Pigafetta).

Zatím jsme tu měli samé hrdiny-bojovníky nebo hrdiny-dobyvatele neznámých končin. S nástupem vědy a dalším vývojem civilizace se však začala uplatňovat i civilnější a (zdánlivě?) dostupnější podoba – hrdinství bez svalů, hrdinství myslí. Giordano Bruno odmítl odvolat svůj názor na uspořádání vesmíru a nechal se katolickou církví upálit. Louis Pasteur pracoval tak usilovně, že ho dvakrát ranila mrtvice (poprvé v šestačtyřiceti) a zbytek života stejně neúnavně a úspěšně bádával částečně ochrnulý. Sigmund Freud prezentoval svoji teorii sexuality, přestože věděl, že si vyslouží nenávisť všech šosáků. Louis Blériot předchozích deset letounů rozbil a pokaždé se přitom potloukl, aby tím jedenáctým – ještě s nohou v sádře z minulá – jako první přeletěl letadlem kanál La Manche. Nu a třeba Werner Forstmann tajně a sám na sobě (dělat tak nebezpečný pokus na jiném člověku mu přišlo neetické) provedl první katetrizaci srdce, přičemž nemohl vědět, jestli se při možném dotyku hadičky zevnitř srdce nerozfibriluje a on nezemře.

Loni, v roce 600. výročí upálení Mistra Jana, vyhlásil Český rozhlas anketu o největšího národního hrdinu. Vyhrál zákonitě Jak Hus, dále se umístili Havel, Masaryk, Horáková, Kubiš, Palach, Karel IV., Žižka, Mašín st., Gabčík. Jak vidno, „siloví“ hrdinové zde figurují čtyři. I to napovídá, že v současnosti se charakteristika hrdinství posouvá od akční podoby k občanské.

Jakkoli slova *hrdina*, *hrdinství* používáme vcelku běžně a každý si pod nimi představuje něco trochu jiného, jakýs *nejmenší společný jmenovatel hrdinství* se najít dá. Nabízejí se nejméně tři základní, navzájem nezávislé atributy hrdinství, které se ovšem často prolínají:

1. *Riziko*. Míra podstoupeného rizika bývá výrazně větší než všeobecně přijímaná, často až na úrovni ztráty života. Na rozdíl od krysy zahnané do kouta hrdina nebývá do své situace vehnán nevratně, může volit. A vyřešit ji i „nehrdinsky“. Navíc zde přistupuje parametr *ztráty* – může hrdina v případě nezdaru přijít o postavení, pověst, čest, nebo „ztratit jenom své okovy“? Byli Spartakus nebo nesvobodní gladiátoři bojující ve starořímských arénách stejný kalibr hrdinů jako Leonidas nebo Matrosův?

2. *Výjimečnost* vykonaného činu. V zásadě může být dvojího druhu – kvantitativní, tedy rekordní posunutí toho, co umí v základní podobě skoro každý (Nansen), nebo kvalitativní, objev či realizace něčeho zcela nového (Kolumbus). To platí i na poli vědy, kultury, sportu. Jsou Zátopek, Janáček nebo Heyrovský, kteří vykonali nadobyté věci, ale nemuseli přitom riskovat ani překonávat větší strach či protivenství, stejně velcí hrdinové jako Gagarin nebo Hus?

3. *Užitek* z tohoto činu. Leonidas vposledku zachránil svoji otčinu před porobou. Kolumbus či Pasteur přispěli k lidskému poznání. Hus, Bruno nebo Palach ukázali možný morální rozměr člověka.

Zdá se, že výsledek hrdinství podobně jako výsledek hry může mít nulový, nebo nenulový součet: Byl hrdinou Vasco Balboa, který v touze po bohatství objevil Tichý oceán, ale současně povraždil stovky indiánů a zahájil proces genocidy původního obyvatelstva celého kontinentu? Byli hrdinové atentáčníci na Heydricha, když zároveň vyvolali krvavou pomstu s tisícovkami obětí? Oč „čistším“ hrdinou je takový Pasteur, který – řečeno slovy svého současníka – „dobył svět a jeho sláva nestála ani slzu“?

František Houdek

Odposlechnuto

Krize je vždy příležitost a my nyní máme šanci revidovat své dosavadní postoje a změnit svůj přístup k řadě věcí. Tím nejzásadnějším je patrně poznání, že vzájemná tolerance a respekt je to, na čem Evropa do značné míry stojí a na co můžeme být pyšní. Měli jsme za to, že to může platit beze zbytku. Nyní však vidíme, že tolerance a respekt, aby vůbec mohly existovat, nesmí být bezbřehé. Nemohu a ani nesmím být tolerantní k netoleranci a nemohu a ani nesmím respektovat ty, kteří nerespektují mě. Zdá se, že lidé napříč Evropou si to již postupně uvědomují a chtějí i změnu praktického přístupu k těm, kdo nejsou ochotni tolerovat většinu a respektovat evropské starousedlíky.

Daniel Štrobl, psycholog a psychoterapeut

Korejská mise do Ruska

Deníky Min Jonghwana a Jun Čchihoa z roku 1896

Eurocon - Barcelona

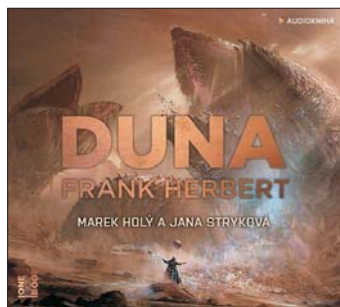
Na Euroconu v Barceloně je posledních 100 volných míst. Účast je limitována na 800.

Přihlašujte se na <http://www.eurocon2016.org/>

V menu Membership naleznete seznam účastníků, pokud zatím víme, je už přihlášeno nejméně 7 fanů z Čech a Slovenska. Cena za con je 35 eur. Platí se přes PayPal.

Petřo Pavelko

Nové audioknihy od OneHotBook

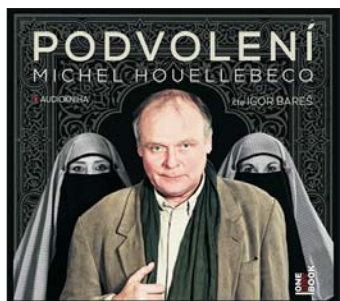

Duna

Několikrát zfilmované a oceňované kulturní dílo sci-fi vypráví o mocenských bojích uvnitř vesmírného Impéria, v nichž jde o ovládnutí planety Arrakis, zdroje vzácného koření, které prodlužuje lidský život, zlepšuje zdraví a po-

skytuje uživateli zvláštní psychické schopnosti.

Čte Marek Holý a Jana Stryková. CD 379 Kč

Podvolení

Francie, rok 2022. V prezidentských volbách vítězí kandidát strany Muslimské bratrství, které ostatní partaje podpoří, aby se prezidentkou nestala šéfka extrémně pravavicové Národní fronty.

Čte Igor Bareš. CD 299 Kč, stažení 279 Kč

Možná vás napadne, proč číst o cestě dvou Korejců do Ruska, zvláště když proběhla před sto dvaceti roky. Já se z knihy hodně dověděl jak o Koreji, tak Rusku. Obě země ve století následujícím po zmíněné cestě prošly bouřlivým a do značné míry tragickým vývojem, a je zajímavé porovnat, jak se s ním vyrovnaly. Stejně pozoruhodné je srovnávat zápisky obou protagonistů, aristokrata i budoucího významného pokrokaře, co ten který považoval za nutné uchovat ve formě poznámky či referátu. Nahlédneme tím trochu i do dějin diplomacie.

Koronovace ruského cara Mikuláše II. v roce 1896 se zúčastnily dvě známé postavy korejských dějin – králův příbuzný Min Jonghwan (1861–1905) a budoucí vůdce Klubu nezávislosti Jun Čchiho (1864–1945). Jejich cesta byla první korejskou oficiální misí po navázání diplomatických styků s Ruskem, k němuž došlo v roce 1884, a byla podbarvena kuriózní situací pobytu krále Kodžonga na ruském vyslanectví v Soulu. Korejský panovník a dvůr tehdy považovali Rusko za svého přítele ve smyslu staršího konceptu „sloužit velkému“.

Mise do Ruska byla přesto pouhou diplomatickou rutinou a určitě by se stala jen první z dlouhé řady korejských cest, kdyby si její protagonisté nevedli deníky, které byly zpřístupněny a vydány v 70. letech 20. století. Tato kniha přináší plný překlad Min Jonghwanova Háčchončhubom (Moře, nebe, podzim a cesta) a adekvátní části Jun Čchihoových Deníků – Jun Čchiho ilgi. Oba texty jsou jistě poutavé samy o sobě, v sesazené podobě však vyniknou rozdílné povahy, názory a vidění jejich pisatelů a mnohé další paradoxy. Min Jonghwan a Jun Čchiho měli pro své setkání s Ruskem zcela odlišné předpoklady. První nebyl nikdy za hranicemi Asie, druhý studoval v USA. Ani jeden z nich nebyl výrazný myslitel, diplomat či člověk, který by dokázal překročit svá omezení. Jsou to ovšem také dva lidé vyslaní na oficiální cestu v době, kdy už nezávislost Koreje nebylo možné zachovat.

V roce 1896 bylo o osudu země rozhodnuto. Čína byla po prohrané válce s Japonskem mimo hru a Rusko na svou porážku od Japonska teprve čekalo. Velká Británie a Spojené státy svůj

vliv v Koreji vyměnily s Japonskem za územní nároky v Číně, resp. na Filipínách. Min Jonghwan, v deníku klidný a zdánlivě netečný, reagoval na konec korejské samostatnosti a podpis protektorátní smlouvy v roce 1905 tak, že napsal vášnivý list svému národu a spáchal sebevraždu. Jun Čchiho, na cestě po Rusku lamentující nad osudem národa, s Japonci nakonec spolupracoval.

ZR
Togga, Praha, 2016, 293 str., 240 Kč